

PB

1986

5

Maj

**PORADNIK
BIBLIOTEKARZA**

P.6

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Jeszcze w r. 1954 czuło się niemal na każdym kroku tradycje Naczelnej Dyrekcji Bibliotek, tej wielce zasłużonej instytucji noszącej w sobie jakieś piękne znamię zamierzonych działań Komisji Edukacji Narodowej, która w sposób zintegrowany kierowała także całym polskim bibliotekarstwem w upadającej Rzeczypospolitej. W krótkich rozmowach, czasem w publicznych dyskusjach przypomniano poglądy i postacie wybitnych pracowników Naczelnej Dyrekcji — Grycza, Łysakowskiego, Łodyńskiego, Janiczka i innych. Młody człowiek ze zdziwieniem dowiadywał się o wcześniejszych rozgrywkach personalnych, o zasługach (w cudzysłowie i bez cudzysłowu) różnych osób ponoszących osobiste zasługi i odpowiedzialność za czegoś tam utworzenie i podniesienie, za jakieś likwidacje, na przykład Państwowego Instytutu Książki.

Tadeusz Zarzębski — Wspomnienie o Jadwidze Szemplińskiej (zob. str. 18).

TREŚĆ

Bożena Krawczykowska	3	PRZYSPOSOBIENIE CZYTELNICZE I INFORMACYJNE W SZKOLE PODSTAWOWEJ
Juliusz Wasilewski	7	STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH 1917—1987. Fakty, wydarzenia, iluzje
Jadwiga Andrzejewska	10	PRZYSPOSOBIENIE CZYTELNICZE I INFORMACYJNE W SZKOŁACH PONADPODSTAWOWYCH Zestawienie bibliograficzne konspektów lekcji bibliotecznych
Lucjan Biliński	14	WYNIKI WSPÓLZAWODNICTWA O NAJLEPSZĄ BIBLIOTEKĘ W GMINIE
Tadeusz Zarzębski	18	SYLWETKI BIBLIOTEKARZY — Jadwiga Szemplińska (wspomnienie)
Józef Hładasz	20	W NOWOCZESNEJ DRUKARNI — wycieczka
Hanna Adamczyk	22	40-LECIE WBP W ELBLĄGU
Stanisława Niedziela	23	BAŚNIE Z RÓŻNYCH STRON ŚWIATA. Wiersze baśni narodów Związku Radzieckiego
Maria Lenartowicz	24	PRZEPISY KATALOGOWANIA KSIĄŻEK. Tytuł ujednolicony
Jerzy Bednarz	25	PRAWO BIBLIOTECZNE
Marzena Kornaszewska	26	NOWE KSIĄŻKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY
wkładka	—	KTO JEST KIM W BIBLIOTEKARSTWIE I INFORMACJI NAUKOWEJ

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77
00-590 Warszawa tel. 20-42-85.

REDAKTOR NACZELNY: Władysława Wasilewska. **KOLEGIUM DORADCZE:** Małgorzata Broll, Jan Burakowski, Jadwiga Chłopecka, Marcin Drzewiecki, Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Józef Lewicki, Danuta Przemieniecka.
REDAKTOR TECHNICZNY: Elżbieta Matusiak

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: 00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
NBP: Warszawa IV OM 1049-4040-132, **Cena** zł 45,—, **Prenumerata roczna:** 540,— zł.
Podpisano do druku i druk ukończono w maju 1986 r. **Nakład** 20 400 egz.
Ark. druk, 2,00., ark. wyd. 3,00. Papier ilustr. V kl., 70 g.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

UKAZUJE SIĘ OD ROKU 1949

maj 1986

Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkole podstawowej

BOŻENA KRAWCZYKOWSKA

Już drugi rok nauczyciele bibliotekarze szkół podstawowych realizują program przysposobienia czytelniczego i informacyjnego. Jest to na pewno zbyt krótki okres, aby ocenić wymierne efekty tej pracy, sprawdzić umiejętności absolwenta szkoły w zakresie samokształcenia, wystarczający jednak do sformułowania uwag i opinii o treściach programu i warunkach jego realizacji.

Na zebraniach zespołów metodycznych bibliotekarze pogłębiają swe przygotowanie dydaktyczne i merytoryczne: analizują zagadnienia programowe, prowadzą lekcje koleżeńskie, omawiają konspekty i przygotowane przez siebie pomoce. Równocześnie jednak wskazują na trudności organizacyjne w realizacji programu (brak czytelni, konieczność podziału klas na grupy, w nowych dzielnicach przeładowane szkoły) oraz na dotychczas niejasny status przysposobienia czytelniczego wśród innych programów i planów nauczania — choć jest program i przydział godzin dla poszczególnych klas, przysposobienie czytelnicze nie jest nowym przedmiotem. W ogromnej większości szkół nie ustają wątpliwości formułowane lapidarnie:

„Skąd wziąć te godziny?”

W piśmie Ministerstwa Oświaty i Wychowania z dnia 30 lipca 1983 skierowa-

nym do kuratorów (podpisał je min. Czesław Banach) czytamy:

W związku z tym zaleca się co następuje:

- 1) egzekwowanie realizacji programów przez nadzór należy konfrontować z rzeczywistymi możliwościami danej biblioteki,
- 2) pełną realizację „Programu przysposobienia czytelniczego” w r. szk. 1983/84 podjąć w tych bibliotekach szkół podstawowych, które dysponują odpowiednim lokalem, kwalifikowaną kadrą, pełnymi zbiorami i należyście zorganizowanym warsztatem informacyjnym,
- 3) w pozostałych szkołach „Program przysposobienia” można realizować w wyborze, w miarę posiadanych możliwości, przygotowując warunki do pełnej jego realizacji w r. szk. 1984/85.

„Dziennik Urzędowy MOiW” nr 2 z 1985 r. wymienia przysposobienie czytelnicze i informacyjne w wykazie nowych planów nauczania, „Dziennik” nr 3 z tegoż roku podaje ten program w wykazie programów obowiązujących w r. szk. 1985/86. W świetle tych dokumentów peł-

na realizacja programu przysposobienia czytelniczego stała się obligatoryjna.

Jakie mamy warunki do tej realizacji? Czy uległy one poprawie od roku wdrożenia, tj. 1983/84?

Nie polepszyły się warunki lokalowe bibliotek nawet tam, gdzie sytuacja jest naprawdę wyjątkowo ciężka. Na podstawie obserwacji szkół województwa stołecznego trzeba stwierdzić, że zorganizowanie czytelni napotyka ogromne trudności. Bardzo często łączy się to z ogólną sytuacją szkół: zbyt dużą liczbą uczniów, stanem izb lekcyjnych i innych pomieszczeń, wielozmianowością itp. Możliwości wygospodarowania czytelni są w takich warunkach ograniczone lub żadne. Obserwuje się jednak również przypadki niedostrzegania problemu, niedoceniań potrzeb czytelni w szkole — „Wystarczy przecież, gdy jest wypożyczalnia!”.

Ale bardziej przykry i niepokojący jest fakt, że w nowych dzielnicach powstają szkoły, w których nie przewidziano w ogóle pomieszczenia na bibliotekę. Dotyczy to głównie szkół z klasami I—III. Biblioteka otrzymuje wówczas „lokal” o powierzchni kilku metrów, czasem nawet niesamodzielny — z wejściem przez izbę lekcyjną. Istnieją także, choć trzeba przyznać — wyjątkowo, sytuacje drastyczne: biblioteka mieści się w klasie (lub inaczej: klasa w bibliotece).

Fakt, że w każdej dzielnicy istnieje kilka bibliotek dysponujących dobrym lokalem, nie może wypłynąć na ogólną ocenę warunków lokalowych bibliotek: nie umożliwiają one prawidłowej realizacji programu.

Bibliotekarze prowadzą więc zajęcia w klasach i pracowniach przenosząc tam potrzebne materiały, nawet szufladki katalogowe. Wiele zagadnień i haseł programowych pozwala na takie rozwiązanie, kto wie nawet, czy nie większość! Musimy mieć jednak świadomość, że jest to sytuacja sztuczna, nienormalna, do której nie możemy się przyzwyczajać, sprzeczna z ideą i podstawowymi celami programu. A jednak z poczucia obowiązku zawodowego (trzeba przecież realizować program obligatoryjny!) coraz częściej mówimy: „to można zrobić w klasie!”.

Program stwierdza (wyd. 2 s. 11):

Obowiązkowe spotkania w bibliotece prowadzone w ramach przysposobienia czytelniczego i informacyjnego przez nauczyciela bibliotekarza nie stanowią nowego przedmiotu nauczania. Przekazywane w ramach tych zajęć wiadomości mają stanowić podstawę do zwiększenia samodzielności uczniów przy posługiwaniu się książką, czasopiśmem, wydawnictwami informacyjnymi oraz techniką biblioteczną...

Wiedzę o dokumencie i bibliotece można przekazać poza biblioteką, ale wyrażać samodzielność uczniów w korzystaniu z jej zbiorów i warsztatu, kształtować umiejętności można tylko w warunkach dobrze zorganizowanej i dobrze wyposażonej biblioteki.

w nowych dzielnicach powstają szkoły, w których nie przewidziano w ogóle pomieszczenia na bibliotekę. Dotyczy to głównie szkół z klasami I—III. Biblioteka otrzymuje wówczas „lokal” o powierzchni kilku metrów, czasem nawet niesamodzielny — z wejściem przez izbę lekcyjną.

Jednoznaczne uregulowanie wymaga sprawa godzin na realizację przysposobienia. Dotychczas lekcje biblioteczne odbywają się najczęściej na zastępstwach, których przypadkowość próbuje się doraźnie regulować („w klasie V było już kilka godzin, potrzebne są w kl. VI, ponieważ tematyka przysposobienia nie jest zrealizowana”). I choć wielu bibliotekarzy i dyrektorów stwierdza, że te „regulowane” i wcześniej zapowiadane zastępstwa umożliwiają realizowanie programu, przyjęcie takiego rozwiązania jako zasady jest — moim zdaniem — niesłuszne. Przepadłość nie może stać u podstaw organizacji procesu przygotowującego uczniów do samokształcenia. Również względy wychowawcze przemawiają za tym, aby szukać innych rozwiązań.

W niektórych szkołach zajęcia biblioteczne prowadzi się przy ścisłej współpracy z nauczycielem języka polskiego na godzinach oddanych przez niego do dyspozycji bibliotekarza. Takie rozwiązanie jest korzystne ze względów merytorycznych: obecność nauczyciela języka polskiego umożliwia kontynuowanie ćwiczeń, ustalenie zakresu wspólnie podejmowanych tematów. Dział programu języka polskiego „Podstawy samokształcenia” zawiera przecież zagadnienia umieszczone również w naszym programie. Jest to jednak znów rozwiązanie doraźne, wyjątkowe, z różnych względów nie do przyjęcia jako standarda.

Czy można uzyskać godzinę na zajęcia biblioteczne z przeznaczonej do dyspozycji wychowawcy? Wychowawca klasy dysponuje godzinami i obowiązuje go program (*Program szkoły podstawowej. Godziny do dyspozycji wychowawcy klasy. Klasy IV—VIII*. Wyd. 3. Wwa 1985), w którym przeważają zagadnienia i proble-

my wychowawcze. Zaledwie kilka z nich można uznać za bliskie programowi przysposobienia (np. „Organizacja warsztatu pracy, zajęć szkolnych i pozaszkolnych ucznia kl. VI—VIII”, „Co warto przeczytać, obejrzeć, czego warto posłuchać? — interesujące książki, programy radiowo-telewizyjne, filmy, wystawy”).

Może jednak wychowawca klasy, uznając znaczenie i rolę przysposobienia czytelniczego w kształtowaniu osobowości swoich wychowanków, byłby w stanie wygospodarować rocznie 2—4 godziny na realizację tego programu?

Prostym i logicznym rozwiązaniem jest zaplanowanie na początku roku szkolnego dodatkowych godzin i umieszczenie ich w planie zajęć szkoły. Wzrasta, ale nieznacznie, obciążenie ucznia. Być może takie rozwiązanie należy zaakceptować.

Wiele trudnych problemów przysparza

kadra bibliotek.

Wprawdzie w większości szkół przestrzegane są obowiązujące normy zatrudnienia, ale coraz częściej obserwuje się wakaty wynikające głównie z braku kandydatów do pracy. W dalszym ciągu również nowo zatrudnieni to zwykle osoby bez kwalifikacji bibliotekarskich. Użytkują je na kursach w ciągu dwóch pierwszych lat pracy. Wzrasta także liczba osób bez kwalifikacji pedagogicznych. Bardzo mało zatrudnia się absolwentów bibliotekoznawstwa ze specjalnością szkolną, a więc ludzi najlepiej przygotowanych do zawodu. Niepokojąco zwiększa się rotacja na stanowiskach bibliotekarzy szkolnych. Jej przyczyny są różnorodne i złożone, wymagają osobnego omówienia i rozwiązania wielu problemów.

Oceniając obecne warunki realizacji programu przysposobienia trzeba więc uwzględnić wszystkie trudności związane z istniejącą sytuacją kadrową. Wykwalifikowany i doświadczony nauczyciel bibliotekarz poświęca dużo czasu na przygotowanie zajęć (opracowanie wielu ćwiczeń), musi być dobrym organizatorem, aby harmonijnie łączyć w pracy działalność dydaktyczną z wieloma innymi, bardzo różnorodnymi i niezbędnymi czynnościami (ostatnio w Warszawie niektóre biblioteki rozpoczęły własną „produkcję” kart książki — drobiazg, nie wart wzmianki w tym kontekście, ale urasta do rangi problemu: kart kupić nie można, a mieć trzeba). Obciążenie staje się zbyt duże, nawet dla tych najlepszych. Bibliotekarz uczący się zawodu i dopiero zdobywający doświadczenie jest po prostu przytłoczony różnorodnością pracy i zadań do wykonania.

Wszyscy bibliotekarze dotkliwie odczuwają brak pomocy dydaktycznych do lek-

cji (plansz, schematów, wzorów opisu katalogowego itp.), brak przewodnika metodycznego. Nie ma tak potrzebnych dla klas młodszych drukowanych i ilustrowanych katalożków (opracowuje je i wydaje dla bibliotek publicznych Biblioteka Narodowa). Nowe biblioteki nie mają tablic UKD. Każdą pomoc dydaktyczną bibliotekarz musi opracować i wykonać sam, ewentualnie zorganizować współpracę życzliwych osób.

Zdają sobie sprawę, że nie wyczerpałam problemów związanych z realizacją programu przysposobienia. Struktura zbiorów, wyposażenie, warsztat informacyjny to kolejne elementy organizacji biblioteki warunkujące dobre przygotowanie uczniów do samokształcenia, umożliwiające prowadzenie ćwiczeń, kształtowanie umiejętności i nawyków. W tym zakresie trudno jest o ogólną ocenę bez szczegółowej analizy każdej biblioteki.

Liczba godzin przysposobienia kształtuje się na 1 etat od minimum 22 (300 uczniów) do maksimum 52 (550 uczniów). Może ona ulec niewielkim zmianom w zależności od liczby klas (np. odpowiednio: 26, 28, 48). Przy podziale klas na grupy podwaja się liczba godzin.

Treści kształcenia i wychowania ujęte w programie są akceptowane przez bibliotekarzy. Program uwzględnia podstawowe zagadnienia z wiedzy o dokumentach, bibliotece i jej narzędziach informacyjnych, jego celem jest rozwój umiejętności niezbędnych w samokształceniu ucznia. Nieliczne są opinie, że program jest zbyt obszerny i trudny.

Program sprawdza się w praktyce niepełna dwa lata, należy jednak sformułować

nasuwające się wątpliwości, refleksje i uwagi.

Pierwsza wątpliwość dotyczy przydziału godzin dla poszczególnych klas. Program przynajmniej godzinę obowiązkowych zajęć według zasady: im starsza klasa, tym więcej godzin (I i II — 1 godz., III i IV — 2, V i VI — 3, VII i VIII — 4). Tak więc najwięcej obowiązkowych lekcji mają uczniowie najstarsi, którzy już powinni przecież posiadać pewne umiejętności samodzielnej pracy, samodzielnego poszukiwań w bibliotece, sporządzania notatek i zestawień bibliograficznych na polecenie nauczycieli.

Bibliotekarze sygnalizują na zebraniach zespołów potrzebę większej liczby godzin w klasach młodszych. Doświadczenie pedagogiczne uczy bowiem, że nawyki, umiejętności, a przede wszystkim motywacje rozbudza się i utrwała jak najwcześniej. Trzeba tylko właściwie stopniować

przysposobienie czytelnicze

trudności. Wydaje mi się, że najbardziej intensywna praca z zakresu przysposobienia powinna się rozwijać w kl. III—VI, aby owocować samodzielnością ucznia w kl. VII i VIII.

Co można zaproponować w ramach 20 godzin?

Niewielkie są możliwości gospodarowania tymi godzinami, ale następujący układ wydaje się korzystniejszy:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1	2	2	3	3	3	3	3	20

Gdybym jednak mogła decydować, wprowadziłabym następujący wariant:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
—	2	3	3	3	3	3	3	20

Uzasadnienie: dla kl. I 1 godzina rocznie to jest naprawdę mało, bardzo mało. Większość uczniów przez pół roku nie umie czytać. Taka jest niestety prawda. Ważny jest kontakt emocjonalny dziecka z książką, ale to może dać praca nauczyciela w klasie.

Kolejna wątpliwość powstaje w związku ze zgrupowaniem w klasie V dwóch tematów o katalogach. Katalog alfabetyczny może być z powodzeniem wprowadzony w kl. IV (taka praktyka była już przed kilku laty). Uczeń kl. IV jest w stanie zrozumieć układ i funkcję katalogu. W kl. III — katalog ilustrowany, w kl. IV — katalog alfabetyczny, w kl. V — rzeczowy.

Wątpliwości budzi też celowość umieszczenia w programie kl. VII następujących tematów: „Sporządzanie krótkich notatek. Rodzaj notatki ze względu na jej przeznaczenie. Zasady porządkowania notatek”. Moim zdaniem tematy te powinien realizować nauczyciel przedmiotu, przede wszystkim nauczyciel języka polskiego, który jest zobowiązany do tego swoim programem (dział „Podstawy samokształcenia”). Temat „notatka” opracowuje się według programu języka polskiego w trzech klasach: VI, VII i VIII.

Nie ma pełnej korelacji między programem przysposobienia czytelniczego a programem języka polskiego. Porównując treści obu programów stwierdza się dużą zbieżność zagadnień, niemal identyczność sformułowań i częściową korelację. Sytuacja ta zobowiązuje nauczyciela języka polskiego i bibliotekarza do ścisłej współpracy, która umożliwi nawiązywanie do wiadomości zdobytych przez uczniów na lekcjach języka polskiego lub na lekcjach bibliotecznych, stopniowanie trudności, kontynuowanie ćwiczeń. I tak na przykład temat „encyklopedie i słowniki jako wydawnictwa informacyjne” pojawia się w kl. IV w programie przysposobienia czytelniczego, w kl. V w programie języka polskiego i w kl. VI w programie przysposobienia; temat: „warsztat samodzielnej pracy ucznia” — w kl. VII i VIII w programie języka polskiego oraz w kl. VIII — w programie przysposobienia; temat: „Gazety i czasopisma” — w kl. IV w obu programach i w kl. VI w programie języka polskiego.

Wszyscy zdajemy sobie sprawę, że nawet pełna i jak najbardziej systematyczna realizacja programu przysposobienia czytelniczego to jedynie pewien etap przygotowania uczniów do samodzielnej pracy. Na obowiązujących zajęciach w bibliotece wprowadzamy wybrane zagadnienia, podsumowujemy wiedzę uczniów, ale ich umiejętności i nawyki kształtują się na wszystkich lekcjach oraz w toku indywidualnej pracy z czytelnikiem.

W bieżącym roku szkolnym dobrze rozwija się współpraca nauczycieli języka polskiego i bibliotekarzy, następuje wymiana doświadczeń na lekcjach koleżeńskich. Mamy nadzieję, że współpraca utrwali się i w przyszłości przyniesie wymierne i widoczne efekty w dobrym przygotowaniu uczniów.

Powyższe spostrzeżenia i uwagi pozostają na razie w sferze propozycji. Być może staną się punktem wyjścia do szerszej dyskusji doświadczonych nauczycieli bibliotekarzy, która pozwoli sformułować konkretne wnioski.

INFORMUJEMY AUTORÓW, że dysponując niewielką obfitością numerów nie możemy kwalifikować do druku artykułów przekraczających 8—10 znormalizowanych stron (30 wierszy) maszynopisu.

Artykułów nie zamówionych przez redakcję nie zwracamy. Zastrzegamy sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1917-1987

fakty ● wydarzenia ● iluzje

JULIUSZ WASILEWSKI

1927

22 III — Koło Wileńskie zorganizowało kurs bibliotekarski dla bibliotekarzy seminariów i zakładów uniwersyteckich, bibliotek szkolnych i oświatowych (prelegenci: Stefan Rygiel, Adam Łysakowski, opłaty 10—15 zł, członkowie ZBP — bezpłatnie).

W kwietniu Koło Warszawskie utworzyło Sekcję Bibliotek Naukowych (przew. Marian Łodyński) i Sekcję Bibliotek Publicznych (przew. Jadwiga Filipkowska-Szemplińska).

24 IV — Ogólne Zgromadzenie Delegatów Kół ZBP. S. Rygiel wygłosił referat o państwowej polityce bibliotecznej wskazując na potrzebę wydania dekretu o organizacji bibliotek państwowych, ustanowienia centralnego urzędu administracyjno-bibliotecznego, utworzenia Generalnej Dyrekcji Bibliotek, Państwowego Instytutu Bibliograficznego, Państwowej Rady Bibliotecznej. Referat był później dyskutowany w kołach ZBP, otworzył też pierwszy numer „Przeglądu Bibliotecznego”. Mianowano pierwszych członków honorowych ZBP — Fryderyka Papée (emerytowany dyr. Biblioteki Jagiellońskiej) i Adama Chmiela (dyr. Archiwum Akt Dawnych m. Krakowa). Postanowiono zorganizować szkołę lub kursy dla pracowników bibliotek naukowych, wprowadzić egzaminy bibliotekarskie, opracować instrukcję konserwacji księgozbiorów. Wybrano Radę ZBP: Edward Kuntze — przewodniczący, M. Łodyński, Ludwik Bernacki — zastępcy przewodniczącego, Wanda Dąbrowska — sekretarz, Faustyn Czerwiński — skarbnik, S. Rygiel, Waclaw Borowy, Mieczysław Rulikowski, Jan Muszkowski — członkowie.

25 IV — narada przedstawicieli ZBP z kierownictwem Wydziału Bibliotek w sprawie najważniejszych problemów bibliotekarstwa. Omówiono m.in. opracowany przez M. Łodyńskiego projekt rozporządzenia o egzemplarzu obowiązkowym (rozporządzenie ogłoszono 4 VIII), decyzję umieszczenia zbiorów rapperswillskich przeznaczonych dla przyszłej Biblioteki Narodowej w depozycie w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Zatwierdzono projekt „Przeglądu Bibliotecznego”.

W czerwcu Rada ZBP czynnie uczestniczyła w obchodach Miesiąca Książki zarządzanego okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W październiku ZBP złożył w ministerstwie WRiOP projekt ustawy bibliotecznej opracowany przez Koło Warszawskie.

26 XI — Koło Warszawskie zorganizowało zakrojoną na szeroką skalę uroczystość obchodów setnej rocznicy urodzin Karola Estreichera.

Ukazał się pierwszy numer „Przeglądu Bibliotecznego” (700 egz.) wydany dzięki pomocy finansowej Ministerstwa WRiOP.

PUBLIKACJE: M. Łodyński: *Nowoczesne bibliotekarstwo wojskowe* (3 zeszyty *Prac Bibliotecznych Koła Krakowskiego ZBP*).

1928

10 III — Koło Lwowskie powołało Komitet obywatelski w sprawie propagandy czytelnictwa (akces zgłosiło 35 instytucji).

22 IV — w Ogólnym Zgromadzeniu Delegatów Kół wzięło udział 15 delegatów i 5 członków Rady ZBP. Omówiono m.in. projekt organizacji statystyki bibliotecznej, sprawę budowy gmachu Biblioteki Narodowej. Ratyfikowano statut Międzynarodowego Komitetu Bibliotek i Bibliografii, postanowiono przeprowadzić na gruncie Sejmu i Senatu propagandę ustawy bibliotecznej, rozpocząć rejestrację wszystkich bibliotekarzy na terenie kraju, podjąć uślną akcję w kierunku unormowania cenzusu zawodowego dla pracowników bibliotek wszystkich typów, znormalizowania kształcenia bibliotekarzy, ustanowienia egzaminów państwowych, przygotowania projektu organizacji Biura Pośrednictwa Pracy przy ZBP. Przyjęto koncepcję objęcia organizacją ZBP całego obszaru państwa. Wybrano Radę ZBP: E. Kuntze — przewodniczący, M. Łodyński — I zastępca przewodniczącego, L. Bernacki — zastępca przewodniczącego, W. Dąbrowska — sekretarz, F. Czerwiński — II sekretarz i skarbnik, W. Borowy, J. Muszkowski, S. Rygiel, Stefan Wierczyński — członkowie.

27—29 V — I Zjazd Bibliotekarzy Polskich we Lwowie — zob. „Poradnik Bibliotekarza” 1/86.

18 VI — na posiedzeniu Rady ZBP rozpatrzone wnioski i rezolucje I Zjazdu Bibliotekarzy Polskich. Postanowiono doprowadzić do powołania państwowej szkoły bibliotekarskiej, zorganizować dział bibliotekarski na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

14 IX — mimo protestów ZBP w Ministerstwie WRIOP skasowano Wydział Bibliotek. Sprawy bibliotekarskie znalazły się w gestii Departamentu Nauki i Szkół Wyzszych w Wydziale Nauki.

31 XII — ZBP liczy 417 członków zrzeszonych w 6 kołach: Warszawskim (przew. F. Czerwijowski), Lwowskim (L. Bernacki), Poznańsko-Pomorskim (S. Wierczyński), Wileńskim (S. Rygiel), Krakowskim (E. Kuntze), Łódzkim (Jan Augustyniak).

PUBLIKACJE: *Bibliografia polskich druków lwowskich XVI—XVIII w.*; Ksawery Swierkowski: *Karol Estreicher, bibliografia prac jego i literatury o nim*; A. Lysakowski: *Wileńska bibliografia regionalna*.

1929

16 II — na posiedzeniu Rady ZBP omówiono udział Związku w konferencji Międzynarodowego Komitetu Bibliotek i Bibliografii w Rzymie.

W marcu przy Kole Warszawskim powołano Poradnię Biblioteczną, do zadań której miało należeć opracowywanie katalogów wzorcowych oraz zestawień bibliograficznych, zaopatrywanie bibliotek w gotowe komplety książek (w trwałej oprawie, zinwentaryzowanych, skatalogowanych), opracowywanie wzorów druków bibliotecznych i zaopatrywanie bibliotek w druki, prace instruktorskie, udzielanie porad korespondencyjnych, prowadzenie krótkoterminowych kursów bibliotekarskich. Nadzór nad pracą Poradni sprawował Zarząd Koła. Kierownikiem poradni była początkowo J. Filipkowska-Szemplińska, a od września W. Dąbrowska.

28 IV — w dorocznym Ogólnym Zgromadzeniu Delegatów Kół ZBP uczestniczyło 17 delegatów i członkowie Rady. Postanowiono złożyć wniosek do władz o wydanie dekretu w sprawie ujednoczenia statystyki w bibliotekach państwowych, powołano komisję opiniodawczą w zakresie wydawnictw z dziedziny bibliotekarstwa, postanowiono przygotować „ramową” wystawę biblioteczną, nadano godność członka honorowego ZBP Antoniemu

Bederskiemu (dyr. Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu). Zebrania nie zakończono.

W maju rada ZBP rozesała do bibliotek naukowych tymczasowy plan skoordynowania prac bibliotekarskich.

30 V — 2 VI — II Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Poznaniu — zob. „Poradnik Bibliotekarza” nr 1/86.

1 VI — dalszy ciąg Ogólnego Zgromadzenia Delegatów Kół. Przyjęto nowy Statut — wprowadzono podział na członków zwyczajnych, nadzwyczajnych i wspierających, podkreślono, że ZBP nie jest związkiem kół — jak to określał dotychczasowy Statut — lecz związkiem członków zrzeszonych w kołach. Radę ZBP poszerzono o delegatów kół. Ustalono, że 50% składkę członkowskich przeznaczać się będzie na wydawanie „Przeglądu Bibliotecznego”.

15—30 VI — I światowy kongres bibliotekarzy i bibliografów zorganizowany w Rzymie przez Międzynarodowy Komitet Bibliotek i Bibliografii. Kongres zgromadził 1200 uczestników z 30 krajów. Delegacja Polska — 31 osób, w tym 7 przedstawicieli ZBP (E. Kuntze powołany na członka Komisji Uchwał, J. Muszkowski — przewodniczący Sekcji Statystyki Produkcji Wydawniczej). Powołano Międzynarodową Federację Stowarzyszeń Bibliotekarskich (IFLA).

W ramach współpracy z Międzynarodową Komisją Współpracy Umysłowej ZBP zaopiniował projekt międzynarodowych skrótów tytułów czasopism.

Warszawska Poradnia Biblieczna zorganizowała składnicę pomocy bibliotecznych wprowadzając szereg własnych wzorów, opracowała 23 zestawienia bibliograficzne na zamówienia różnych instytucji, wykonała zamówienie na całkowite opracowanie 16 bibliotek ruchomych; z usług Poradni skorzystało 127 instytucji.

31 XII — ZBP liczył 487 członków (206 mężczyzn, 262 kobiety, 19 instytucji).

PUBLIKACJE: Józef Grycz: *Porównanie zagranicznych przepisów katalogowania* (5 zeszyt *Prac Bibliotecznych Krakowskiego Koła ZBP*); Adam Bar: *Indeks korespondencji J. I. Kraszewskiego przechowywanej w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej* (6 zeszyt *Prac Bibliotecznych Krakowskiego Koła ZBP*); W. Dąbrowska: *Nowoczesne ustawodawstwo w zakresie bibliotek publicznych*; Eustachy Gaberle: *Les Bibliothèques de Lwów*; Jan Bronisław Richter (oprac.): *Pamiętnik I Zjazdu Bibliotekarzy Polskich we Lwowie*;

S. Wierczyński (red.): *Biblioteki wielkopolskie i pomorskie* (praca zbiorowa); Stanisław Dunin Borkowski: *O obowiązkach bibliotekarza. Rzec napisana w r. 1827 z powodu uporządkować i otworzyć się mającej biblioteki im. Ossolińskich*. Wyd. jubileuszowe przygot. Z. Mocarski.

1930

17 II — Komisariat Rządu m.st. Warszawy zatwierdził nowy Statut ZBP.

18 II — Rada ZBP ratyfikowała Statut Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich — IFLA. Wysokość składek ZBP w IFLA — 60 gr. od członka.

27 IV — Doroczne Ogólne Zgromadzenie Delegatów Kół obradujące pod przewodnictwem J. Augustyniaka poleciło Radzie bezzwłocznie energiczne wystąpienie wobec władz państwowych o przyznanie bibliotekarzom naukowym bibliotek państwowych stałego specjalnego dodatku naukowego do uposażenia. Skład Rady nie zmienił się.

8 V — 8 VI — dzięki dotacji Ministerstwa WRiOP warszawska Poradnia Biblioteczna zorganizowała miesięczny bezpłatny kurs dla pracowników bibliotek szkół ogólnokształcących.

28 VI — uchylene prawa prasowego wywołało protesty ZBP. Rezolucja Koła Lwowskiego postulowała, by uregulować obowiązkowe dostarczanie druków do bibliotek „nie w związku z przyszłą ustawą prasową, lecz drogą osobnej ustawy o obowiązkowym egzemplarzu bibliotecznym”.

19 VII — J. Muszkowski powołany do Komitetu Rzecznawców przy Międzynarodowej Komisji Współpracy Umysłowej Ligi Narodów.

20—22 VIII — Konferencja Komitetu IFLA w Sztokholmie. J. Muszkowski wygłosił referat na temat międzynarodowej statystyki produkcji wydawniczej. ZBP powierzono ułożenie skrótów dla wszystkich języków słowiańskich w *Międzynarodowym kodeksie skrótów bibliotekarskich*.

9 IX — opracowany przy współdziałaniu ZBP projekt ustawy o egzemplarzu obowiązkowym został przekazany Wydziałowi Prawnemu Ministerstwa WRiOP, a w październiku znalazł się w Sejmie.

20 IX — na posiedzeniu Rady ZBP zatwierdzono opracowany przez A. Łysa-

kowskiego wykaz podręczników i lektury obowiązującej przy egzaminach dla kandydatów na stanowiska I i II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej. Utworzono Komisję Prawniczą ZBP.

14 XI — dr Isak Collijn (dyr. Biblioteki Królewskiej w Sztokholmie, prezes IFLA) został wyróżniony tytułem członka honorowego ZBP. Dyplom wręczono 3 XII na zebraniu Koła Warszawskiego.

28 XI — na otwarciu Biblioteki Narodowej w imieniu ZBP głos zabrał E. Kuntze.

31 XII — ZBP liczy 526 członków.

Nowa publikacja SBP

Jadwiga Kołodziejska: Między teorią a praktyką bibliotekarską
Warszawa 1986, cena 235,-zł..

Skrypt przeznaczony dla słuchaczy CUKB i POKB, podyplomowych studiów informacji naukowej, kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych. Zawiera wybrane elementy wiedzy o bibliotece jako instytucji społecznej, zapoznaje ze strukturą organizacyjną biblioteki, kierowaniem i zarządzaniem, międzynarodowymi normami, zasadami kształtowania zbiorów itp.

Zamówienia (z podpisem głównego księgowego) na wysyłkę za zaliczeniem pocztowym prosimy kierować do Biura Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7). Informacje tel. 27-08-47.

Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkołach ponadpodstawowych

Zestawienie bibliograficzne konspektów lekcji bibliotecznych

JADWIGA ANDRZEJEWSKA

Niniejsze zestawienie, podobnie jak poprzedzający je cykl zestawień bibliograficznych konspektów lekcji bibliotecznych dla szkoły podstawowej, zawiera wykaz publikacji z l. 1956—1985, uwzględnia wydawnictwa o charakterze lokalnym i jest w układzie dostosowane do nowych programów przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w zasadniczej szkole zawodowej, liceum ogólnokształcącym, liceum zawodowym i technikum. Programy te mają wejść w życie w r. szk. 1986/87. Oczywiście, w niektórych przypadkach muszą ulec zmianie adresy konspektów, nie wszystkie też opracowania w pełni pokrywają się z zawartością haseł nowego programu. Mimo tych zastrzeżeń warto znać dorobek w tej dziedzinie, dostrzegać tematy jeszcze nie opracowane, a własne pomysły konfrontować z doświadczeniami i propozycjami nauczycieli bibliotekarzy, którzy podzielili się nimi w postaci publikacji.

Skróty tytułów czasopism

Bibl. Gdań. Elb.	— Bibliotekarz Gdański i Elbląski
Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.	— Biuletyn Pedagogiczny Pałacu Młodzieży w Katowicach
Kult. Ośw. w WP	— Kultura i Oświata w Wojsku Polskim
Kwart. Met.	— Kwartalnik Metodyczny (WBP w Katowicach)
Pomag. Sobie w Pr.	— Pomagamy sobie w pracy (WBP w Opolu)
Por. Bibl.	— Poradnik Bibliotekarza
Szk. Zawod.	— Szkoła Zawodowa
Z Dośw. Bibl. Szk.	— Z doświadczeń bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Publikacje zawierające zbiory (cykle) konspektów lekcji bibliotecznych

1. CHORYŃSKI P. Zajęcia z informacji naukowej w szkole średniej. *Por. Bibl.* 1979 nr 10 s. 247—252.
2. CHORYŃSKI P., LEWICKA A. Przygotowanie uczniów szkoły średniej do samodzielnej pracy umysłowej. W: *Z doświadczeń nauczycieli poznańskich*. T. 3. Poznań 1979 s. 194—215.
3. CZYŻ Z. Cykl lekcji bibliotecznych jako forma przysposobienia bibliotecznego. *Por. Bibl.* 1980 nr 10 s. 224—231.
4. IWANEK R. Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkołach ponadpodstawowych. Materiały metodyczne dla bibliotekarzy szkolnych. Cz. 2 empiryczna. Wrocław 1985.
5. Konspekty lekcji bibliotecznych. Zebrał i oprac. E. Kuczyńska, I. Zachciał. Gdańsk 1978.
6. KWIATKIEWICZ U. Przysposobienie czytelnicze młodzieży klas pierwszych liceum ogólnokształcącego. *Z Dośw. Bibl. Szk.* 1970 R. 9 s. 75—92.
7. Lekcje biblioteczne. Materiały pomocnicze dla nauczycieli. Oprac. zespół wizytatorów metodyków bibliotek szkolnych. Warszawa 1976.
8. OŚLIZŁO G. Przysposobienie uczniów szkół zawodowych do korzystania z usług ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. W: *Z doświadczeń bibliotekarzy szkolnych*. Koord. K. Chaciewicz. Warszawa 1974 s. 137—163. Przedruk: Warszawa 1977; Wałbrzych 1978
9. PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przysposobienie biblioteczne uczniów. Materiały pomocnicze dla bibliotekarzy szkolnych. Poznań 1975.
10. ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelniczej do samokształcenia. Omówienie lekcji bibliotecznych w szkołach średnich. W: *Z doświadczeń bibliotekarzy szkolnych*. Koord. K. Chaciewicz. Warszawa 1974 s. 76—115 (Błąd druk.: Bogus).
11. SAWICKA E. Przygotowanie uczniów do korzystania z informacji naukowej. Materiały pomocnicze dla nauczycieli techników i liceów zawodowych. Warszawa 1973.
12. ZACHCIAŁ I. Przysposobienie czytelnicze młodzieży szkół średnich. Cz. 3. *Bibl. Gdań. Elb.* 1979 z. 4 s. 21—39.

KONSPEKTY
LEKCJI BIBLIOTECZNYCH

Zasadnicza szkoła zawodowa

KLASA I

Biblioteka szkolna, jej zbiory i warsztat informacyjny

IWANEK R. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 4 (s. 3—4: Zapoznanie się z biblioteką szkolną; s. 8—9: Korzystanie z katalogów alfabetycznego i rzeczowego)

IWICKA-OKOŃSKA A. Współczesne piśmiennictwo niebeletrystyczne i jego funkcje. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1984 nr 4/5 s. 128—130.

Brak opracowań pozostałych tematów dla zasadniczej szkoły zawodowej: kl. I: Rola czytania w życiu człowieka; kl. II: Organizacja pracy umysłowej i samokształcenia; Kl. III: Ruch nowatorski i postęp techniczny, działalność zakładowych i branżowych placówek informacyjnych. Można ewentualnie korzystać z konspektów dla szkoły średniej.

Liceum ogólnokształcące, liceum
zawodowe, technikum

Uwaga: materiał nauczania w technikum należy rozłożyć na 5 lat.

KLASA I

Biblioteka szkolna, jej zbiory i warsztat informacyjny

CHORYŃSKI P. Zajęcia z informacji... zob. poz. 1 (s. 248—249: Biblioteka, jej zbiory i warsztat informacyjny).

CHORYŃSKI P., LEWICKA Z. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 2 (s. 206—208: Biblioteka — jej zbiory i warsztat informacyjny).

CIESIELCZUK J. Przygotowanie uczniów szkół średnich do korzystania z informacji naukowej. *Por. Bibl.* 1975 nr 3 s. 50—52.

Biblioteka szkolna ośrodkiem informacji naukowej. Poszukiwanie informacji w bibliotece przy pomocy encyklopedii, słowników, informatorów.

CZYŻ Z. Cykl lekcji bibliotecznych... zob. poz. 3 (s. 227: Rodzaje katalogów i sposób korzystania z nich; s. 228: Korzystanie ze słowników i encyklopedii).

CZYŻ Z. Korzystanie ze słowników i encyklopedii. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1976 nr 6 s. 162—167.

DEBLESSEM M. Lekcja przystosowania czytelnicego dla młodzieży starszych klas licealnych. *Pomag. Sobie w Pr.* 1977 nr 1 s. 5—12.

Księgozbiór podręczny jako podstawowy warsztat informacyjny biblioteki.

GOSTKOWSKA E. Księgozbiór podręczny jako podstawowe źródło informacji. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 83—85.

IWANEK R. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 4 (s. 8—9: Korzystanie z katalogów alfabetycznego i rzeczowego).

IWANEK R. Rodzaje źródeł informacji — dokumentów. Lekcja biblioteczna w kl. I szkoły ponadpodstawowej. *Por. Bibl.* 1984 nr 6 s. 156—157 (błąd druk.: szkoły podstawowej).

Toż: poz. 4 (s. 5—7).

KWIATKIEWICZ U. Przystosowanie czytelnicego... zob. poz. 6 (s. 78—80: Zaznajomienie z biblioteką szkoły średniej; s. 80—83: Struktura i zawartość księgozbioru podręcznego)

MADEJSKA I. Korzystanie z katalogów bibliotecznych i kartoteki zagadnieniowej. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 97—100.

MISZCZUK R. Biblioteka szkolna, jej zbiory, warsztat informacyjny. W: *Program liceum ogólnokształcącego, liceum zawodowego i technikum. Przystosowanie czytelnicego i informacyjne.* Warszawa.

OSLIŻEŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 8 (s. 157—158: Dokumenty pierwotne, pochodne i wtórne; s. 150—152: Poszukiwanie informacji w zbiorach bibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem encyklopedii, słowników językowych i rzeczowych).

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przystosowanie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 19—21: Rodzaje zbiorów bibliotecznych i ich udostępnianie w bibliotece szkolnej; s. 22—24: Katalog alfabetyczny; s. 24—28: Katalog rzeczowy; s. 33—35: Kartoteka bibliograficzna).

Poszukiwanie informacji z wykorzystaniem katalogu alfabetycznego i rzeczowego. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 95—97.

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicego... zob. poz. 10 (s. 81—84: Zapoznanie się z biblioteką szkolną; s. 84—87: Katalogi biblioteki szkolnej; s. 104—106: Warsztat informacyjny biblioteki szkolnej).

SAWICKA E. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 11 (s. 24—26: Poszukiwanie informacji w bibliotece przy pomocy encyklopedii, słowników, informatorów; s. 26—28: Poszukiwanie informacji z wykorzystaniem katalogów alfabetycznych i rzeczowych; s. 29—30: Warsztat informacyjny biblioteki szkolnej).

WASIAK M. Warsztat służby informacyjnej w bibliotece szkolnej. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 107—108.

WAWRZYNIAK K. Zapoznanie z biblioteką szkoły średniej. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 7 s. 81—83.

WRÓBLEWSKA G. Słowniki, encyklopedie, ich rodzaje i sposoby korzystania z nich. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 7 s. 85—89.

ZACHCIAŁ I. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 12 (s. 28—31: Rodzaje dokumentów stanowiących źródła informacji naukowej).

Rola czytania w życiu człowieka

CHADAJ E. Przystosowanie czytelnice ważną formą działalności dydaktycznej biblioteki. *Kult. Ośw. w WP* 1984 nr 2 (s. 74—81: Książka i prasa w życiu człowieka).

IWANIEK R. Rola czytania w życiu człowieka. Konspekt lekcji dla kl. I liceum i technikum. *Por. Bibl.* 1985 nr 9/10 s. 253—254.

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przystosowanie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 42—44: Stadia zapoznawania się z tekstem i ich funkcje).

Sposoby organizacji pracy umysłowej i samokształceniowej

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przystosowanie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 44—46: Pisemne opracowanie tekstów).

PYTŁARZ B. Udział biblioteki pedagogicznej w realizacji programu przystosowania czytelnicego. *Por. Bibl.* 1984 nr 11/12 s. 303—305.

M.in. lekcja: Warunki i metody pracy umysłowej ucznia.

RADWIŁOWICZ R., WOJTYŁA M., ZIELECKI A. Popularyzujemy umiejętność uczenia się. *Szk. Zawod.* 1978 nr 2 s. 34—36.

M.in. tablica: reguły uczenia się.

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicej... zob. poz. 10 (s. 88—91: Moja biblioteczka domowa; s. 97—99: Technika sporządzania notatek z lektury).

SZMIDT I. Jak uczyć się efektywnie? Lekcja biblioteczna dla szkół średnich. *Pomag. Sobie w Pr.* 1973 nr 3 s. 54.

KLASA II

Typy wydawnictw. Struktura książki i czasopisma

CZYŻ Z. Cykl lekcji... zob. poz. 3 (s. 228—229: Jak korzystać z książek i czasopism).

CZYŻ Z. Ćwiczenia w posługiwaniu się „Słownikiem poprawnej polszczyzny” (Lekcja nie tylko biblioteczna). *Por. Bibl.* 1984 nr 7/9 s. 222—223.

DYKOWSKA E. Gazeta i czasopismo współczesne i ich rola w życiu społeczeństwa. W: Konspekty lekcji... zob. poz. 5 s. 20—22.

IWICKA-OKOŃSKA A. Współczesne piśmiennictwo niebeletrystyczne i jego funkcje. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1984 nr 4/5 s. 128—130.

KRZYKAWSKA C. Znajomość struktury czasopism warunkiem należytego ich wykorzystania. *Biul. Pedag. Pał. Młod. Katow.* 1966 nr 3/4 s. 11—13.

Struktura „Młodego Technika”.

KWIATKIEWICZ U. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 6 (s. 86—89: Książki współczesne i instytucje wydawnicze).

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicej... zob. poz. 10 (s. 91—94: Budowa współczesnej książki; s. 94—97: Czasopismo i gazeta współczesna).

Opis bibliograficzny

GUGULSKA C. Cykl lekcji bibliotecznych w klasie humanistycznej liceum ogólnokształcącego. *Por. Bibl.* 1980 nr 2 s. 48—50 (s. 49—50: Opis bibliograficzny. Sporządzanie opisu bibliograficznego).

OŚLIŻŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 8 (s. 154—156: Skrócony opis bibliograficzny wydawnictwa zwartego i utworu w czasopiśmie oraz sposoby sporządzania tematycznych zestawień bibliograficznych).

ROSNOWSKA K. Lekcja w bibliotece szkolnej na temat opisu bibliograficznego. *Por. Bibl.* 1976 nr 6 s. 159—162.

WASIAK M. Opis bibliograficzny. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 7 s. 102—104.

KLASA III

Bibliografia i jej rodzaje. Sporządzanie tematycznych zestawień bibliograficznych

CHORYŃSKI P. Zajęcia z informacji... zob. poz. 1 (s. 249—250: Różne rodzaje wydawnictw bibliograficznych; s. 250—252: Ćwiczenia w korzystaniu z wydawnictw bibliograficznych).

CHORYŃSKI P., LEWICKA Z. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 2 (s. 208—211: Wydawnictwa bibliograficzne; s. 211—213: Ćwiczenia w korzystaniu z wydawnictw bibliograficznych).

CZYŻ Z. Cykl lekcji... zob. poz. 3 (s. 227—228: Poszukiwania bibliograficzne).

IWANIEK R. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 4 (s. 10—11: Bibliografia i jej rodzaje).

KWIATKIEWICZ U. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 6 (s. 83—86: Poszukiwania bibliograficzne).

NOWAK I. „Literatura Piękna”. *Por. Bibl.* 1980 nr 11/12 s. 259—260.

Ćwiczenia w korzystaniu z bibliografii.

NOWAK I. „Rocznik Literacki” (ćwiczenia). *Por. Bibl.* 1980 nr 10 s. 237—238.

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przystosowanie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 28—31: Bibliografia; s. 31—33: Bibliografia narodowa).

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicej... zob. poz. 10 (s. 99—102: Informacja o piśmiennictwie).

SAWICKA E. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 11 (s. 31—32: Bibliografia i opis bibliograficzny; s. 32—34: Poznanie rodzajów bibliografii).

WASIAK M. Bibliografia i jej rodzaje. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 100—102.

ZACHCIAŁ I. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 12 (s. 32—34: Rodzaje bibliografii).

Zob. też konspekt G. Ośliżło dla kl. II: Opis bibliograficzny i niektóre konspekty dla kl. IV: Poszukiwanie i gromadzenie materiałów na określony temat.

Typy bibliotek, ich zadania i rodzaje świadczonych usług

IWANIEK R. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 4 (s. 14: Wycieczka do biblioteki naukowej).

MISZCZUK R. Typy bibliotek, ich zadania, rodzaje świadczonych usług. W: *Program liceum ogólnokształcącego, liceum zawodowego i technikum. Przystosowanie czytelnice i informacyjne. Warszawa.*

OŚLIŻŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 8 (s. 152—153: Charakterystyka bibliotek technicznych).

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicej... zob. poz. 10 (s. 109—112: Organizacja sieci bibliotecznej w Polsce).

RUDNICKA Z. Klasa XI w bibliotece naukowej. *Bibliotekarz* 1966 nr 4 s. 112—116.

WASIAK M. Sieć bibliotek w Warszawie. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 110—112.

ZACHCIAŁ I. Przystosowanie czytelnice...

zob. poz. 12 (s. 31—32: Charakterystyka bibliotek technicznych).

KLASA IV

Organizacja działalności informacyjnej w PRL

CHORYŃSKI P. Zajęcia z informacji... zob. poz. 1 (s. 252: System informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce).

CHORYŃSKI P., LEWICKA Z. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 2 (s. 213—215: System informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce).

IWANIEK R. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 4 (s. 12—13: Organizacja informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce i jej zadania).

OŚLIŻŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 8 (s. 149—152: Rodzaje źródeł informacji; s. 159—160: Karta dokumentacyjna jako jedno z ważniejszych narzędzi informacji).

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przystosowanie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 37—40: Krajowy system informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Karta dokumentacyjna).

ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności czytelnicej... zob. poz. 10 (s. 106—109: Informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna).

SAWICKA E. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 11 (s. 21—22: Zadania informacji naukowej).

Toż część. zm.: poz. 7 s. 90—92.

SAWICKA E. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 11 (s. 22—24: Źródła informacji).

Toż część. zm.: poz. 7 s. 92—94.

SAWICKA E. Przygotowanie uczniów... zob. poz. 11 (s. 35—36: Organizacja informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce i jej zadania).

Toż część. zm.: poz. 7 s. 108—110.

ZACHCIAŁ I. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 12 (s. 25—27: Zadania informacji naukowej; s. 34—36: Karta dokumentacyjna jako jedno z ważnych narzędzi informacji; s. 36—38: Główne założenia organizacyjne informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce).

Poszukiwanie i gromadzenie materiałów na określony temat

HARDECKA K. Poszukiwanie materiałów na określony temat i sporządzanie spisu bibliograficznego. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 7 s. 104—106.

Wyniki współzawodnictwa o najlepszą bibliotekę w gminie

Od września 1984 r. do października 1985 r. trwało ogłoszone z okazji 40-lecia Polski Ludowej współzawodnictwo o najlepszą bibliotekę w gminie. Jego celem było zaktywizowanie działalności terenowych organów administracji państwowej oraz bibliotek w zakresie poprawy warunków lokalowych, wyposażenia, a także pracy bibliotek w środowiskach wiejskich i w małych miastach.

Organizatorami współzawodnictwa byli: Ministerstwo Kultury i Sztuki, dawne Ministerstwo Administracji i Gospodarki Przemysłowej, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Redakcja tygodnika „Odrodzenie”, a w poszczególnych województwach: Wydziały Kultury i Sztuki oraz Biura Organizacyjno-Prawne i Kadry Urzędów Wojewódzkich, Zarządy Okręgów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz Wojewódzkie Biblioteki Publiczne.

Zasięg współzawodnictwa

był dość szeroki, chociaż nie we wszystkich województwach w jednakowym stopniu wykazano zainteresowanie tą akcją. Brak sprawozdań i wniosków w sprawie nagród z województw: bielskopodlaskiego, tarnowskiego i wałbrzyskiego (pomimo ponagleń teleksowych) wskazuje, że nie przystąpiono tam do współzawodnictwa lub że udział w nim był nieznaczny. Również małe zainteresowanie odnotowano w województwach: konińskim, tarnobrzaskim i wrocławskim. Najtrudniej odcenił zasięg współzawodnictwa w województwach, które ograniczyły się do przekazania wniosków w sprawie nagród centralnych, bez próby jakiegokolwiek oceny przebiegu akcji (chełmskie, elbląskie, gdańskie, jeleniogórskie, łomżyńskie, łódzkie, słupskie, zamojskie i zielonogórskie).

Według materiałów sprawozdawczych we współzawodnictwie uczestniczyło 100% placówek bibliotecznych w województwach lubelskim, rzeszowskim i leszczyńskim, 92% — w ciechanowskim i poznańskim, 89% — w opolskim, 84% — w szczecińskim, 82% w toruńskim. Pozostałe województwa, które w sprawozdaniach nie posługiwały się wskaźnikami procentowym, podały, iż łącznie uczestniczyło w tej akcji 836 placówek. Podkreślić należy, że nie zawsze liczba bibliotek biorących udział we współzawodnictwie była propo-

porcjonalna do efektów końcowych, tj. do stopnia realizacji podjętych zobowiązań. Np. w woj. wrocławskim do współzawodnictwa przystąpiło 50% bibliotek, jednak końcowe rezultaty ich udziału były niewielkie.

Cele współzawodnictwa i ich realizacja

Wśród podejmowanych przedsięwzięć dominowały następujące:

— poprawa lokalowych warunków bibliotek,

— rozwój sieci bibliotecznej i ożywienie pracy punktów bibliotecznych,

— poprawa wyposażenia,

— intensyfikacja działalności kulturalno-oświatowej.

Niestety z 20 województw, a więc znacznej reprezentacji w skali krajowej, brak bliższych danych o efektach tych przedsięwzięć. Podane niżej przykłady udokumentowanych osiągnięć stanowią zatem tylko przybliżony i zawężony obraz rzeczywistych dokonań.

Oddano do użytku 86 nowych pomieszczeń dla bibliotek, a ponad 400 placówek otrzymało, po pracach adaptacyjnych i remontowych, lepsze lokale. W kilku przypadkach uzyskano na cele biblioteczne dodatkową powierzchnię. W woj. piłskim remontu dokonało 80% bibliotek uczestniczących we współzawodnictwie. Sieć bibliotek publicznych powiększyła się o 75 nowych filii i oddziałów dla dzieci. Powstały 342 punkty biblioteczne, a część punktów bibliotecznych, w których notowano dotychczas zanik działalności, reaktywowano. Oprócz prac remontowych zwracano uwagę na modernizację wyposażenia. W sprawozdaniach jest mowa o nowym wyposażeniu 150 bibliotek, a wydane na ten cel sumy sięgają 114 mln zł. Dodatkowe środki z nadwyżek budżetowych i Funduszu Rozwoju Kultury wyniosły ponad 40,4 mln zł. Wartość zrealizowanych czynów społecznych oblicza się na 7 644 000 zł.

Intensyfikacja działalności kulturalno-oświatowej bibliotek wyraziła się nie tylko ilością przeprowadzonych imprez, ale także wzrostem liczbowym aktywności bibliotecznej (powołano 119 nowych kół przyjaźni bibliotek). Niektóre biblioteki wojewódzkie udokumentowały także wpływ współzawodnictwa na wzrost liczby czytelników o 13 433 i ilości wypożyczeń o 183 514.

Efekty rozwoju czytelnictwa będzie można poznać po opracowaniu statystyki GUS, obejmującej działalność bibliotek za r. 1985. Prawdopodobnie końcowe rezultaty współzawodnictwa byłyby znacznie większe, gdyby czas jego trwania był dłuższy. Taki pogląd przedstawiła Komisja Współzawodnictwa w Koninie, która postulowała przedłużenie akcji na r. 1986, tak aby objąć obchody 40 rocznicy Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi.

Okres jednego roku jest istotnie krótki i często nie pozwala na dokonanie zaplanowanych prac remontowo-budowlanych, a nawet bardziej znaczących modernizacji urządzeń i sprzętu. Stwierdzić jednak należy, że w wielu województwach właściwie wykorzystano idee współzawodnictwa w celu zmobilizowania administracji terenowej i samych bibliotekarzy do poprawy warunków działania bibliotek.

Przegląd najważniejszych osiągnięć w wyniku współzawodnictwa w poszczególnych województwach, sporządzony na podstawie nadesłanych sprawozdań

WARSZAWA. We współzawodnictwie wzięły udział 103 biblioteki oraz 13 urzędów. 35 bibliotek poprawiło swoje warunki pracy dzięki remontom kapitalnym lokali i ich modernizacji. Podniosła się estetyka pomieszczeń bibliotecznych. Na te cele otrzymano dodatkowe środki z nadwyżek budżetowych i z Funduszu Rozwoju Kultury w wysokości od 100 000 (w Michałowicach) do 2 560 000 zł (w Grodzisku Maz.). Założono 7 nowych filii i 33 punkty biblioteczne. Powstało 5 nowych kół przyjaźni bibliotek. Liczba czytelników na wsi we wrześniu 1985 r. w porównaniu z tym samym miesiącem 1984 r. zwiększyła się o 2130, a ilość wypożyczeń o 21 995. Bardzo bogata była działalność kulturalno-oświatowa bibliotek uczestniczących we współzawodnictwie.

BIAŁYSTOK. Zainteresowanie współzawodnictwem, bardzo małe ze strony terenowych urzędów administracji państwowej, zaktywizowało bibliotekarzy szczególnie w zakresie działalności na rzecz upowszechnienia czytelnictwa, poprawy warunków lokalowych, wyposażenia placówek w meble i sprzęt. W czasie trwania współzawodnictwa nastąpiły korzystne zmiany w sytuacji bibliotek: 3 placówki przeniesiono do nowych obiektów, trwa budowa następnych trzech pomieszczeń; 11 bibliotek otrzymało korzystniejsze pomieszczenia, a 5 spodziewa się w najbliższym czasie wymiany lokali na bardziej funkcjonalne; w 16 placówkach przeprowadzono remonty i modernizację; 14 bibliotek wyposażono (całkowicie lub częściowo) w nowe meble; 15 bibliotek otrzymało telefony, zakupiono 12 maszyn do pisania; 110 punktów bibliotecznych zaopatrzone w nowe szafki na książki.

Współzawodnictwo pobudziło też społeczne zaangażowanie bibliotekarzy; wielu z nich nieodpłatnie wykonało różne prace porządkowe przy remontach i modernizacji pomieszczeń. Ogólna wartość czynów społecznych oceniana jest na ok. 1 mln zł. W ramach współzawodnictwa WBP ogłosiła konkurs „Kronika biblioteki — obrazem jej historii”; został on podsumowany jednocześnie ze współzawodnictwem.

BIELSKO-BIAŁA. Współzawodnictwo o najlepszą bibliotekę w gminie przebiegało równolegle

z wojewódzkim współzawodnictwem bibliotekarzy i bibliotek, zorganizowanym przez WBP i Zarząd Okręgu SBP. Założenia i cele obu akcji były zbieżne. Uczestniczyło w nich 107 placówek bibliotecznych oraz 15 urzędów miast i gmin. W trakcie współzawodnictwa zorganizowano 11 nowych filii bibliotecznych, 5 placówek otrzymało nowe lokale, a w 7 prowadzi się remont generalny. Ponadto w wielu bibliotekach przeprowadzono remonty bieżące, wymieniono sprzęt, podniesiono wygląd estetyczny pomieszczeń. W placówkach, które brały udział we współzawodnictwie, odnotowano wzrost liczby czytelników i wypożyczeń.

BYDGOSZCZ. We współzawodnictwie brało udział 35 urzędów stopnia podstawowego. Na prace remontowe i modernizacyjne bibliotek przeznaczono 13,6 mln zł. Pozyskano dodatkowo powierzchnię w nowym obiekcie dla biblioteki (127,4 m²). Na wyposażenie placówek przeznaczono łącznie około 13 mln zł.

CIECHANÓW. Udział we współzawodnictwie wzięły 44 jednostki administracyjne (na 48 istniejących). Uruchomiono 4 nowe filie (w tym 3 na wsi); zorganizowano względnie reaktywowano 58 punktów bibliotecznych; poprawiono (w wyniku remontów i zamiany lokali) warunki lokalowe 12 filii; rozpoczęto względnie kontynuowano budowę lub remonty kapitalne obiektów dla 10 placówek bibliotecznych; podjęto przygotowania do budowy lub remontu obiektów dla 4 bibliotek; przeprowadzono remonty bieżące w 42 bibliotekach i filiach za łączną kwotę 2 mln zł; centralnie zaopatrzone wszystkie biblioteki gminne w diaskopy i kalkulatory oraz maszyny do pisania; zakupiono (przez WBP) i przekazano bibliotekom terenowym meble wartości 7 120 000 zł; wyposażono w nowy sprzęt 15 placówek. Biblioteki terenowe na zakup sprzętu, materiałów dekoracyjnych itp. wydatkowały z własnych środków 3 850 000 zł. Na realizację zobowiązań bibliotek 19 jednostek administracyjnych uzyskało dodatkowe środki z nadwyżek budżetowych i funduszu gminnego w łącznej kwocie 2 240 000 zł. Liczba czytelników zwiększyła się w okresie współzawodnictwa o 3242, a liczba wypożyczeń o 68 781. Przy 4 bibliotekach założo-

współzawodnictwo

no koła przyjaciół bibliotek, przy 38 powołano dziecięco-młodzieżowe aktywy biblioteczne.

Ogólnie ocenia się, że dzięki współzawodnictwu rozwiązano w woj. ciechanowskim problem zaopatrzenia punktów bibliotecznych w szafy na książki (dodatkowo wyposażono je także w szyldy), nastąpił duży wzrost liczby punktów bibliotecznych, zaszła korzystna zmiana w bazie lokalowej bibliotek, wzrosło zainteresowanie różnych organizacji i instytucji działalnością bibliotek.

CZĘSTOCHOWA. Biblioteki publiczne w okresie współzawodnictwa założyły 14 punktów bibliotecznych i 15 kół przyjaciół bibliotek. Wskaźnik czytelnictwa zwiększył się o 4,5%. Dzięki przeprowadzonym remontom bieżącym w 34 placówkach wyraźnie poprawiła się estetyka lokali bibliotecznych. W 29 placówkach uzupełniono sprzęt biblioteczny. Adaptacją objęto 9 pomieszczeń bibliotecznych. Terenowe organy administracji przekazały na remonty i wyposażenie bibliotek łącznie 2,2 mln zł., a wartość podejmowanych czynów społecznych ocenia się na 330 000 zł. Otwarto 2 nowe filie.

KALISZ. Do współzawodnictwa przystąpiło 14 bibliotek. Zanotowano wzrost liczby czytelników o 1009. Utworzono 1 filię biblioteczną i 2 oddziały dla dzieci, zorganizowano 8 punktów bibliotecznych. Przeprowadzono prace związane z adaptacją i remontem kapitałnym 12 pomieszczeń — wartość tych prac wyniosła 5,6 mln zł. Zakupiono za 3,5 mln zł. sprzęt biblioteczny, urządzenia audiowizualne i małej mechanizacji.

KIELCE. We współzawodnictwie wzięło udział 114 bibliotek i 11 punktów. Uzyskano nowe lokale dla 3 filii, 12 placówek otrzymało dodatkowe pomieszczenia. W 6 placówkach przeprowadzono adaptacje i remonty kapitałne, w 30 wykonano remonty bieżące. Kompleksowo wyposażono 7 bibliotek, a w ponad 30 uzupełniono sprzęt i wyposażenie; powołano 3 filie biblioteczne, 10 punktów, 3 oddziały dla dzieci i 1 czytelnię.

KOSZALIN. Kosztem 15 mln zł wyremontowano i wyposażono 51 placówek. W ramach współzawodnictwa przystąpiono do wyposażenia punktów bibliotecznych w specjalne szafy na księgozbiory (przekazano pierwszą partię 125 sztuk za 2 mln zł). W rezultacie kompleksowych działań czytelnictwo wzrosło o 8%, powstało 5 bibliotek wiejskich i 18 punktów.

KROSNO. Do współzawodnictwa przystąpiło 77 placówek. Powierzchnia lokalowa bibliotek wzrosła o 707 m². Na realizację remontów kapitałnych wydatkowano łącznie 30,5 mln zł. Kosztem ponad 4 mln zł w 16 bibliotekach przeprowadzono remonty bieżące. Wartość czynów społecznych przekroczyła 89 tys. zł. Wiele placówek zakupiło sprzęt i urządzenia za łączną kwotę 3,2 mln zł.

LEGNICA. Akces do współzawodnictwa zgłosiło 4 naczelników gmin, 15 gminnych bibliotek i 22 punkty biblioteczne. Utworzono 5 nowych filii i 20 punktów. Remonty bieżące połączone z modernizacją przeprowadzono w 10 placówkach. Pozyskano ok. 2 tys. nowych czytelników.

LESZNO. We współzawodnictwie wzięło udział 73% urzędów miast i gmin oraz 100% bibliotek. Jego efektem było przeprowadzenie remontów kapitałnych i bieżących w 26 bibliotekach, kosztem 11,3 mln zł. Na nowy sprzęt i urządzenie wydatkowano ponad 4,3 mln zł. Zorganizowano 6 nowych punktów bibliotecznych, 36 punktów wyposażono w nowe szafy. Czynnych było 11 punktów sezonowych. Ogólna wartość zrealizowanych zobowiązań wyniosła 28 776 392 zł, z czego w czynie społecznym — 1 373 700 zł.

LUBLIN. We współzawodnictwie wzięły udział wszystkie urzędy miast i gmin oraz 100% bibliotek. Otwarto 3 nowe filie, zorganizowano 88 punktów, zamieniono 25 lokali na lepsze, przeprowadzono remonty 56 lokali (1/4 pomieszczeń bibliotek uczestniczących we współzawodnictwie); uzupełniono sprzęt (zakupiono 500 nowych regałów, 84 szafy katalogowe, sprzęt audiowizualny i in.); uzyskano z urzędów dodatkową kwotę 10,6 mln zł na zakup nowości wydawniczych; przeprowadzono 2 wojewódzkie akcje czytelnicze (konkursy — „40-lecie zwycięstwa nad faszyzmem”, „Zapis czterdziestolecia”); zorganizowano 37 nowych kół przyjaciół bibliotek. Liczba czytelników wzrosła o 2763, liczba wypożyczeń o 72 498.

Ocenia się, że w woj. lubelskim współzawodnictwo przyczyniło się do znacznego rozwoju sieci punktów bibliotecznych na wsi, poprawiło sytuację lokalową i wyposażenie bibliotek, zaktywizowało wyraźnie działalność kulturalno-oświatową, przyczyniło się do poszerzenia działalności kół przyjaciół bibliotek.

NOWY SĄCZ. W wielu bibliotekach biorących udział we współzawodnictwie znacznie poprawiła się baza lokalowa; przygotowano dokumentację lub rozpoczęto adaptację kilku budynków bibliotecznych (np. Urząd Gminy w Niedźwiedziu na adaptację budynku GBP przeznaczył 5 mln zł). Powstały 4 nowe filie biblioteczne, reaktywowano oraz powołano nowe punkty biblioteczne w ogólnej liczbie 12.

OLSZTYN. Do współzawodnictwa zgłoszono 45 placówek bibliotecznych. Wartość podjętych zobowiązań wyniosła blisko 8,3 mln zł, z tego w czynie społecznym — 2,4 mln zł.

OPOLE. Do współzawodnictwa przystąpiły 54 placówki (na 61 działających w województwie). Wartość zgłoszonych zobowiązań w zakresie adaptacji i remontów bibliotek oraz wyposaże-

nia w meble i sprzęt wyniosła 22 958 000 zł, wartość czynów społecznych oceniono na 1 125 000 zł. Kwoty te w wyniku realizacji zobowiązań uległy zwiększeniu do 31 807 873 zł i 2 351 767 zł (czynny społeczne).

OSTROŁĘKA. Udział we współzawodnictwie wzięło 17 bibliotek gminnych, 5 miejsko-gminnych wraz z filiami oraz 8 naczelników gmin. Podjęte zobowiązania zrealizowało 13 bibliotek i 8 naczelników.

PILA. Do współzawodnictwa przystąpiło 33% placówek. Powstały 2 wiejskie filie biblioteczne, 3 oddziały dla dzieci i 35 punktów. Ok. 80% placówek biorących udział we współzawodnictwie poddanych zostało remontom bieżącym i kapitalnym.

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI. Działalność w ramach współzawodnictwa prowadziły 74 biblioteki i ich filie. Przygotowano kryteria ocen realizacji zobowiązań. 12 bibliotek przeniesiono do lepszych pomieszczeń. Dla szeregu placówek zakupiono sprzęt i urządzenia.

POZNAŃ. We współzawodnictwie uczestniczyło 92% placówek bibliotecznych i 90% punktów. Liczba czytelników wzrosła o 1000, wypożyczeń — o blisko 15 tys.; dzięki pracom adaptacyjnym 21 bibliotek rozpoczęło działalność w lepszych warunkach, nastąpił wzrost powierzchni o 1800 m²; w 24 bibliotekach przeprowadzono remonty bieżące połączone z modernizacją pomieszczeń; kontynuuje się adaptacje, remonty kapitalne, rozbudowę obiektów dla 10 bibliotek; dzięki współzawodnictwu powstały kompletne plany poprawy sytuacji lokalowej 10 bibliotek; wyposażono w nowe meble i urządzenia 42 placówki (w tym 10 nowych filii). Na te cele WBP wyasygnowała 7,6 mln zł. Dla 15 bibliotek zakupiono sprzęt techniczny (w Kostrzynie i Wrześni uruchomiono laboratoria do nauki języków obcych); uruchomiono 10 filii, 3 oddziały dla dzieci oraz utworzono 41 nowych punktów bibliotecznych.

Według orientacyjnych danych 30 urzędów miast i gmin przekazało na cele biblioteczne 20 mln zł z nadwyżek budżetowych. Wartość czynów społecznych oblicza się na ok. 2 mln zł.

RZESZÓW. We współzawodnictwie wzięło udział prawie 100% bibliotek. Nowe siedziby otrzymały 2 biblioteki, 2 placówki przeniesiono do lepszych pomieszczeń. Wykonano remont MBP w Leżajsku, w 7 bibliotekach i filiach remonty są jeszcze w toku. Powstały 2 filie i 4 punkty biblieczne, utworzono 17 kół przyjaciół bibliotek.

SIEDLCE. Udział we współzawodnictwie wzięły 23 urzędy gminne i 15 bibliotek. Zorganizowano 3 wiejskie filie, 3 oddziały dla dzieci. Przeprowadzono adaptację i remonty w 9 bi-

bliotekach. Założono 15 nowych punktów bibliecznych.

SIERADZ. W wyniku współzawodnictwa, w którym uczestniczyło 35 bibliotek, powołano 2 biblioteki, zamykając tym samym plan uzupełnienia sieci bibliecznej. Utworzono 7 punktów bibliecznych. W 9 placówkach nastąpiła poprawa bazy lokalowej, a wszystkie biblioteki uczestniczące we współzawodnictwie uzupełniły konieczny sprzęt. Na modernizację wydano 4 399 949 zł (w 8 placówkach wymieniono cały sprzęt). Zwiększyła się liczba czytelników o 766, a liczba wypożyczeń o 5210. Reaktywowano działalność 3 kół przyjaciół bibliotek.

SUWAŁKI. W czasie współzawodnictwa powstały 2 filie, uruchomiono bibliobus. Poprawy warunków lokalowych dokonano w 11 bibliotekach, a w 13 przeprowadzono remonty bieżące i kapitalne. Wskaźnik czytelnictwa w województwie wzrósł do 23%, czyli o 0,4% w porównaniu z rokiem ubiegłym, liczba czytelników zwiększyła się o 2523. Przy wielu bibliotekach założono lub reaktywowano koła przyjaciół bibliotek.

SZCZECIN. Do udziału we współzawodnictwie przystąpiło 43% urzędów gmin i miast oraz 84% placówek bibliecznych. Zanotowano wzrost liczby czytelników w województwie o 6% i wypożyczeń o 1%. Przekazano bibliotekom 3 nowe obiekty, w których uruchomiono 3 filie, w trakcie budowy znajdują się jeszcze 2 filie, jednocześnie prowadzi się rozbudowę biblioteki oddziałowej. Wykonano adaptacje, modernizację i remonty kapitalne 15 placówek. Łącznie wyposażono całkowicie lub częściowo w sprzęt biblieczny 18% obiektów. Utworzono 19 nowych punktów bibliecznych.

TORUŃ. We współzawodnictwie uczestniczyło 112 bibliotek. Założono 25 oraz reaktywowano 5 punktów bibliecznych, powołano 26 kół przyjaciół bibliotek, w 43 placówkach nastąpił wzrost liczby czytelników i wypożyczeń. Wartość podjętych i zrealizowanych czynów społecznych wyniosła 250 000 zł. Spośród 33 urzędów 15 uczestniczyło we współzawodnictwie, przeznaczając na cele biblieczne z nadwyżek budżetowych 4 051 070 zł.

Najbardziej wyróżniające się placówki biblieczne, a także przedstawiciele administracji terenowej oraz bibliotekarze otrzymali za podjęte i zrealizowane zobowiązania nagrody przyznane przez wojewódzkie komisje współzawodnictwa. Przedstawiono kandydatury do nagród centralnych.

SYLWETKI BIBLIOTEKARZY

Jadwiga Szemplińska

(wspomnienie)*

Panią naczelnik Jadwigę Szemplińską spotkałem po raz pierwszy w kwietniu 1954 r. i przez kilka następnych lat pracowałem pod jej kierunkiem w Wydziale Organizacji Bibliotek Centralnego Zarządu Bibliotek, później Departamentu Bibliotek przekształconego następnie w Departament Świećlic, Domów Kultury i Bibliotek.

Jak wiadomo, Centralny Zarząd Bibliotek był kontynuacją Naczelnej Dyrekcji Bibliotek, powołanej w r. 1946 i działającej do r. 1951 (w tym do r. 1949 pod kierunkiem dr. Józefa Grycza), kiedy przemianowano ją na CZB i przeniesiono z resortu oświaty do resortu kultury i sztuki, faktycznie ograniczając jego działanie do spraw bibliotekarstwa publicznego. Wtedy też w Ministerstwie Oświaty powstał samodzielny Wydział Bibliotek Szkolnych pod kierunkiem Emilii Białkowskiej oraz w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego samodzielny Referat Bibliotek Szkół Wyższych pod kierunkiem Stefanii Draczkó i Władysława Skoczylasa. Podobne komórki zarządzania bibliotekami i ośrodkami informacji naukowej powstawały wówczas i w innych resortach — przemysłu ciężkiego, chemicznego, górnictwa...

Jeszcze w r. 1954 czuło się niemal na każdym kroku tradycje Naczelnej Dyrekcji Bibliotek, tej wielce zasłużonej instytucji noszącej w sobie jakiegoś piękne znamię zamierzchłych działań Komisji Edukacji Narodowej, która w sposób zintegrowany kierowała także całym polskim bibliotekarstwem w upadającej Rzeczypospolitej. W krótkich rozmowach, czasem w publicznych dyskusjach przypominano poglądy i postacie wybitnych pracowników Naczelnej Dyrekcji — Grycza, Łysakowskiego, Łodyńskiego, Janiczka i innych. Młody człowiek ze zdziwieniem dowiadywał się o wcześniejszych rozgrywkach personalnych, o zasługach (w cudzy-

słowie i bez cudzysłowu) różnych osób ponoszących osobiste zasługi i odpowiedzialność za czegoś tam utworzenie i podniesienie, za jakiegoś likwidację, na przykład Państwowego Instytutu Książki. Dowiadywał się o nie dających się wytiu-maczyć logicznie zmianach personalnych na odpowiedzialnych stanowiskach w NDB, kiedy to wymieniano ludzi wybitnych na przeciętnych, a nawet na ignorantów w dziedzinie bibliotekarstwa.

W powszechnym wówczas, centralizowanym systemie zarządzania Centralny Zarząd Bibliotek skupiał i wielkie, i małe sprawy wszystkich bibliotek publicznych w kraju — od decyzji o zatrudnieniu na kierowniczych stanowiskach aż po zakup książek do najmniejszych placówek bibliotecznych. Dziś dziwi nas, że jeszcze w r. 1954 Centralny Zarząd Bibliotek zatrudniał 56 osób i każda z nich była ciężko zapracowana. Wizytatorzy, wśród nich i niżej podpisany, przez kilka dni w miesiącu musieli przebywać w tzw. terenie. Zarządem kierował wówczas wybitny działacz ruchu ludowego Władysław Jagusztyn, zastępcą jego była Feliksa Bursowa. Czesław Kozioł kierował 14-osobowym Wydziałem Czytelnictwa i Księgozbiorów mając do bezpośredniej pomocy sekretarkę w osobie Marii Godeckiej. W wydziale tym pracowały powszechnie znane — p.p. Błażewicz, Czekańska, Lubdziecka, Opiawska. Naczelnik Szemplińska kierowała 9-osobowym Wydziałem Organizacji Bibliotek, w którym m.in. pracowali Franciszek Sedlaczek i Zofia Rodziewicz. Tyle samo pracowników liczył Wydział Planowania i Sprawozdawczości Bibliotek pod kierunkiem Jadwigi Czarnieckiej. Wydziałem Kadr i Szkolenia kierowała naczelnik Ewa Pawlikowska. Ponadto były jeszcze, również kilkuosobowe, Wydziały — Ogólny oraz Finansowo-Budżetowy.

W takiej strukturze organizacyjnej i w takim czasie wypadło mi rozpocząć zawodowe życie tuż po studiach, bez żadnego raczej doświadczenia. Tu zetknąłem się z ludźmi dojrzałymi, autorami licznych publikacji fachowych — ludźmi, których doświadczenie wiązało się z inną epoką, a którym wypadło budować socjalistyczną Polskę. Byli bardzo ambitni, niektórzy nawet dumni i zarazem sfrustrowani. Porównywali młodzieńcze doświadczenia wyniesione z dobrze zorganizowanej administracji międzywojennej z narzucanymi im nowymi metodami pracy, preferowaniem wartości innych niż merytoryczne. Niektórzy skrytnie ukrywali swoje młodzieńcze poglądy, utrwalone także w publikacjach wydawanych w owej minionej epoce. Wszystko to powodowało w tym środowisku pewne ukryte wzajemne zależności, lęki, fałszywe, przekłamania, albo tylko brak szczerości. Zresztą wymagały tego stosowane wówczas

* Tekst został przygotowany na spotkanie zorganizowane przez Komisję Historyczno-Pamiętnikarską Okręgu Stołecznego SBP, poświęcone pamięci Jadwigi Szemplińskiej. Stąd konwersatoryjny charakter wypowiedzi.

metody poufnego politycznego oceniania pracowników. Wszystko to łącznie z bardzo ostrą dyscypliną pracy mogło oddziaływać przynębiająco.

Naczelnik Szemplińska miała o tyle dogodną pozycję, że pomimo różnych „obciążen” z przeszłości pełniła dość uprzywilejowaną funkcję naczelnika wydziału oraz partyjnej aktywistki, ale nigdy nie dostrzegłem, aby w różnych sporach — bardziej charakterologicznych niż merytorycznych — tę „uprzywilejowaną” pozycję wykorzystywała. Nigdy nie dała mi odczuć ogromnej nade mną przewagi. Więcej, dyskretnie starała się we mnie wykształcić poczucie pewności siebie i zaufania we własne siły. Nigdy nie okazywała zniecierpliwienia właściwego ludziom, którzy potrafiały to samo wykonać lepiej i szybciej. Dyskretnie poprawiała moje projekty, zawsze chwalać je i mówić z uśmiechem i z pewnym zażenowaniem: „czy nie sądzi Pan, że tak będzie trochę lepiej”? A gdy nie widziała aprobaty, przekonywała mnie tak długo i taktownie, aż godziłem się i wtedy kończyła słowami: „bo musi Pan być zawsze przekonany co do słuszności takiego a nie innego stanowiska”.

Naczelnik Szemplińska pozostała w mej pamięci jako niedościgły wzór taktu i opanowania, ogromnej odporności psychicznej, umiejętności reagowania w różnych trudnych sytuacjach, a tych wówczas nie brakowało. Modny i konieczny był styl kolektywnej pracy. Raz w tygodniu odbywały się przeglądowe zebrania pracowników wydziału, na których omawiano stan realizacji miesięcznego planu pracy. Na takich zebraniach każdy kolejno mówił, co robi, co jeszcze musi zrobić, jakie ma trudności. Ponadto odbywały się narady problemowe nad aktualnie przygotowywanymi przez poszczególnych pracowników projektami różnych instrukcji, zaleceń, zarządzeń itp. Wówczas ostro ujawniały się cechy charakterów, a wtedy ta twarda kobieta ze spokojem i miękkim uśmiechem — co przez niektórych traktowane było jako ironia — hamowała co ostrzejsze opinie i umiejętnie sugerowała własny punkt widzenia; a przy tym trzeba dodać, że potrafiła z kobietą zręcznością upierać się przy swoim stanowisku, co oczywiście nie przysparzało jej przyjaciół.

Naczelnik Szemplińska imponowała pracowitością, spokojem i sprawnością, zwłaszcza w wykonywaniu tak zwanych prac na wczoraj. W tamtym okresie dyrektorzy departamentów, wiceministrowie i ministrowie wykazywali się ożywionym stylem pracy zarówno służbowej, jak i politycznej. Odbywały się liczne narady, konferencje, spotkania, zjazdy. Każdy taki udział wysokich urzędników Ministerstwa musiał być odpowiednio przygotowany.

Naczelnik Szemplińska musiały cechować szczególnie dyspozycje umysłu i pióra, bo najczęściej ona właśnie otrzymywała polecenie przygotowania różnych notatek i materiałów do referatów przelożonych. Potrafiła wówczas wyłączyć się całkowicie i przygotować je w zdumiewająco krótkim czasie. Przystępowała do tych prac spokojnie, z uśmiechem, bez emanującego na otoczenie zdenerwowania. Budziło to powszechny podziw. A wówczas skromnie komentowała szczerze zresztą komplementy: „Wiecie kochanecki, jeżeli się już tyle notatek i referatów dla nich tam pisało, to każdy następny jest już tylko powielaniem z głowy poprzednich, plus coś aktualnego, a poza tym — dodawała z wyraźnie złośliwym uśmiechem — już się dobrze wie, czego oni w tych materiałach oczekują”.

W ocenach ludzi, także wyraźnych jej wrogów, była ogledna i wyrozumiała, raczej skłonna usprawiedliwiać ludzkie słabostki, niż je wyolbrzymiać. Kiedy po roku 1956 udostępniono pracownikom do wglądu ich teczki osobowe, przekonałem się że w krótkich, stereotypowych zdaniach uwypuklała moje najmniejsze osiągnięcia, a pomniejszała i usprawiedliwiała potknięcia.

Wreszcie ostatni rys osobowości Jadwigi Szemplińskiej, do którego nawet jej wrogowie odnosili się z nieklamany szacunkiem — to była miłość macierzyńska. Wyraźnie czuło się w biurze „obecność” jej dwóch córek, chociaż mówiła o nich niewiele, zresztą nie było na to nawet czasu. Kiedy paliła więcej papierosów niż zwykle, kiedy zbyt często zwracała w zamyśleniu głowę ku oknu, przyglądała się chmurom — a znała się na meteorologii jak rzadko kto, potrafiła nazywać i odróżniać dobre i złe chmury do lantania, dobre i złe kierunki wiatrów — wtedy było wiadomo, że gdzieś tam Wanda Szemplińska wyszybowuje nowe laury¹. I trzeba było widzieć radość na twarzy tej kobiety z każdego sukcesu córki. Ale pamiętam — zawsze potrafiła i radości, i smutki wyrażać z pewną, jakby żołnierską powściągliwością. Bo było w tej kobiecie i trochę żołnierza — uczestniczyła w trzecim powstaniu śląskim, a kiedyś z palcem na ustach powiedziała mi, że była również uczestnikiem walk w obronie Lwowa.

Taką była ta kobieta, silna i miękka zarazem, pełna osobistego wdzięku, taktu i zarazem uporu płynącego z przekonania i z pewnej intuicji oraz z doświadczenia. Dobitym przykładem jej racji jest chociażby obecna struktura sieci bi-

dończenie na III str. okładki

¹ W tym okresie zajmowała ona czołową pozycję w szybkości w sporcie.

Rola wycieczek szkolnych w dydaktyce i wychowaniu młodzieży jest ogólnie doceniana i nauczyciele z tej formy zajęć często korzystają.

Wycieczka stwarza wiele momentów poznawczych i wychowawczych, może też zawierać elementy rekreacyjne. Jej odmiennność od codziennych, stereotypowych zajęć powoduje większe rozbudzenie ciekawości w młodzieży. Wszystkie te walory pozwalają stwierdzić, że wycieczka jest jedną z najbardziej wartościowych form lekcji, oczywiście pod warunkiem właściwego jej przygotowania, przeprowadzenia i następnie umiejętnego wykorzystania zdobytych przez uczniów wiadomości lub umiejętności.

Wprowadzany obecnie w życie program przysposobienia czytelniczego i informacyjnego nie ogranicza ani nie narzuca form realizacji lekcji bibliotecznych. Natomiast interdyscyplinarny charakter tego nowego i jakże potrzebnego przedmiotu wskazuje niezbicie, na konieczność stosowania różnych form i metod pracy. Jedną z takich form może być właśnie wycieczka.

Sądzę, iż przedstawiona niżej propozycja przeprowadzenia zajęć z przysposobienia może być pomocna koleżankom i kolegom prowadzącym biblioteki szkolne, szczególnie tym bez kwalifikacji bibliotekarskich, co w małych ośrodkach wiejskich, gdzie nie ma bibliotekarzy etatowych, jest dosyć częste.

Zajęcia biblioteczne w formie wycieczki mają wiele zalet. Mogą być przeprowadzone niezależnie od jakości bazy materialnej we własnej szkole, można je połączyć z inną wycieczką, co — chociaż jest rozwiązaniem mniej szczęśliwym — pomniejsza koszty w przypadku znacznej odległości od ośrodka, do którego wycieczka jest organizowana.

Niżej przedstawiona lekcja-wycieczka została zorganizowana do Olsztyńskich Zakładów Graficznych im. Seweryna Piętniężnego. To, co można tam obejrzeć, nadaje za współczesną światową techniką drukarską. Takiej wycieczki nie zastąpi film, pogadanka czy dyskusja, a nabyte wiadomości przydadzą się uczniom również na zajęciach z języka polskiego czy wychowania technicznego.

Cel: poznanie pracy drukarza, maszyn i urządzeń drukarskich, sposobów druku książki i czasopisma, praca redakcji regionalnej „Gazety Olsztyńskiej”, ewentualne zachęcenie do dalszego kształcenia się młodzieży w kierunku drukarskim.

Plan wycieczki

Uzyskanie zgody na wycieczkę inspektora oświaty i wychowania oraz dyrekcji zakładów graficznych*,

Wstępna pogadanka wprowadzająca do tematyki wycieczki, nawiązanie do 100 rocznicy „Gazety Olsztyńskiej”, krótka historia tego wydawnictwa, omówienie rodzajów druku stosowanych w zwiedzanych zakładach, poznanie całości kształtu produkcji wydawniczej, zapoznanie się z działem drukującym „Gazetę Olsztyńską”.

Przebieg wycieczki:

- zorganizowanie dojazdu grupy do zakładów graficznych;
- spotkanie z przedstawicielem zakładu — przewodnikiem, wstępne omówienie najbardziej istotnych spraw dotyczących zwiedzanego zakładu, a w szczególności zachowania bezpieczeństwa;
- zwiedzanie zakładu, poznanie poszczególnych jego działów w takiej kolejności, w jakiej maszynopis czy rękopis zamienia się w druk w książce lub gazecie.

Olsztyńskie Zakłady Graficzne im. Seweryna Piętniężnego należą do większych w kraju i w roku bieżącym wyprodukowały ok. 45 mln egzemplarzy czasopism oraz — co stanowi 4% produkcji krajowej — ponad 11 mln książek. W roku 1986 w zakładach tych zostanie zainstalowany system fotoskładu, który pozwoli na znaczny wzrost produkcji wydawniczej. Tym samym zakłady znajdują się w rzędzie drukarni obsługujących się najnowocześniejszą techniką składau.

Pierwszym etapem zwiedzania był dział składu zarówno ręcznego, jak i maszynowego. Młodzież poznała tutaj takie terminy jak szpalta, kolumna i in. Zecerzy przedstawili jej tajniki składu, narzędzia i maszyny oraz materiały służące tej podstawowej czynności drukarskiej. Istotne było, że każdy uczestnik mógł wziąć do ręki czionki, obejrzeć je, dotknąć, „posmakować”. Poznano czynności pracownika obsługującego linotyp, pracę na linotypie, tzn. składanie i automatyczne odlewianie wierszy ze stopu drukarskiego.

* Przepisy regulujące organizację wycieczek szkolnych zawarte są w Dz. Urz. MOiW 1983 nr 5 poz. 30.

Następnie zwiedzano dział, gdzie nano- si się teksty na płyty metalowe sposobem fotomechanicznym. Zwiedzano też labo- ratorium fotograficzne, zapoznano się z techniką przygotowywania fotografii do druku oraz służącymi do tego maszynami i urządzeniami.

Dalszym etapem zwiedzania był dział, w którym na różnych maszynach druku- jących zarówno płaskich jak i rotacyj- nych odbywał się druk broszur i książek. Można było obserwować proces drukowa- nia na maszynach rolowych i arkuszo- wych. Szczególne zaciekawienie budziła technika druku barwnego na offsetowej maszynie rotacyjnej o wydajności ponad 10 000 arkuszy na godzinę. Wszyscy mogli wziąć do ręki świeży, pachnący jeszcze farbą druk, poznać trud pracy drukarza potęgowany przez hałas panujący w hali maszyny.

Kolejny etap zwiedzania to introliga- tornia broszur i książek. Tutaj można było poznać różne techniki oprawy wy- konywanej automatycznie lub półautoma- tycznie, przyrządy do zaciągania broszur, maszyny do zamywania (falcówki), maszyn zbierająco-zszywających, maszyn do szy- cicia nićmi, maszyn do zaciągania broszur. Podziw budziła maszyna wyrzucająca co sukudnę gotową broszurę. Obserwowano też pracę urządzenia do wstawiania blo- ków książek w okładki.

Końcowym etapem zwiedzania drukarni było obejrzenie gotowych druków przy- gotowanych do wysyłki.

W tym samym zakładzie mieści się też dział druku „Gazety Olsztyńskiej” obcho- dzącej właśnie 100-lecie istnienia. Atrak- cją było towarzyszenie składaniu gazety mającej ukazać się w dniu następnym. Po- tem zapoznano się z produkcją matryc kartonowych przeznaczonych do odlewu stereotypów, obejrzano gotowe stereotypy i następnie obserwowano druk gazet na maszynach.

Po odpowiedziach na pytania uczniów przewodnik poinformował, że zakład ocze- kuje na chętnych do wstąpienia w szeregi braci drukarskiej, bowiem istnieje tutaj przyzakładowa szkoła kształcąca w tym kierunku.

W następnym dniu po odbyciu wycieczki podsumowano wiadomości wyniesione z drukarni, zaś uczniom bardziej interesu- jącym się szczegółami produkcji drukar- skiej polecono odpowiednią lekturę.

W sumie wycieczka była udaną impre- zą i niewątpliwie uczniowie skorzystali z niej wiele, na co wskazuje zainteresowa- nie zarówno w czasie zwiedzania, jak i potem przy omawianiu.

Sądzę więc, że może to być bardzo pożyteczna forma realizacji niektórych te- matów z przysposobienia czytelniczego i informacyjnego dla uczniów klas starszych szkoły podstawowej.

Józef Hładasz

WŚRÓD KSIĄŻEK

Bardzo pożyteczna w bibliotekach bę- dzie z pewnością 395 publikacja Biblio- teki Wiedzy Współczesnej „Omega” —

ZBIGNIEWA JAROSIŃSKIEGO POSTACIE POEZJI

(Wiedza Powszechna 1985)

Książka jest udaną próbą zobrazowania i przeanalizowania wydarzeń poetyckich, postaw ideowych, założeń formalnych poe- zji współczesnej. Jarosiński zaczyna od genealogii. Wskazuje na zjawiska artysty- czne i towarzyszące im prądy myślowe leżące u podstaw poezji najnowszej. Za- trzymuje się dłużej przy osiągnięciach przełomu XIX i XX w. szukając tam źródeł dokonana dzisiaj, przy czym bardziej interesuje go ewolucja procesu artystycznego i intelektualnego, przenika- nie poszczególnych nurtów, życie idei, niż chronologia wydarzeń, ścisłość dat, fakto- grafia.

Dla scharakteryzowania współczesnych postaw poetyckich autor uporządkował je w pary biegunowych przeciwieństw. Ana- lizuje status poezji jako formy intelekту- alnej aktywności, miejsce i rolę poety w świecie dzisiejszym, różne podejście do słowa i języka, wreszcie stosunek poetów i poezji do tradycji. Ukazuje przy tym szeroką gamę dylematów świadomości po- etycznej u schyłku XX w.

Praca Jarosińskiego ma niewątpliwie charakter porządkujący. Wzbogacają ją propozycje interpretacyjne twórczości Ró- żewicza i Miłosza, zjawiska tzw. nowego klasycyzmu w powojennej poezji polskiej (głównie na przykładzie poezji Herberta) oraz nowej fali lat siedemdziesiątych.

Książka jest bezpretensjonalna, a prze- de wszystkim napisana po polsku, a nie we współczesnym żargonie krytyczno-lite- rackim, który coraz częściej i coraz sku- teczniej wyprowadza krytyków literatury na tzw. manowce.

(J.W.)

40-lecie WBP w Elblągu

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Elblągu, choć jako wojewódzka działa dopiero od 10 lat, początkami sięga roku 1945; wtedy to, latem nadszedł do tego miasta dar z Kielc — 460 polskich książek. Prezent był tyle wzruszający i pożyteczny co kłopotliwy, gdyż w zniszczonym Elblągu ani biblioteki, ani nawet odpowiedniego lokalu na ten cel nie było. W tej sytuacji jedna z pracowników dopiero co powstałej administracji polskiej, Aleksandra Korewianka, nabyła dla tych książek regał i postawiła go w swoim biurowym pokoju przy ul. Szopena 26, tworząc w ten sposób załączek biblioteki miejskiej. Funkcję bibliotekarki zaczęła pełnić Halina Suchorzebska, a po niej przez długie lata pełniła ją Kazimiera Czarnocka.

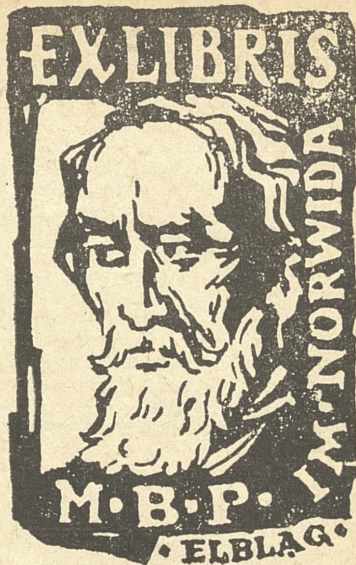
Dzieje biblioteki elbląskiej zaczynają się w r. 1601, kiedy to rada miejska zakupiła od miejscowego bibliofila, Tomasza Rotusa, jego księgozbiór i przekazała go bibliotece Gimnazjum Elbląskiego. Powiększone dzięki ofiarności mieszczan i później na mocy egzemplarza obowiązkowego, zbiory w r. 1846 przekazano na własność miasta i nadano nowej bibliotece charakter publiczny. Gromadzone przez wieki zespoły naukowe, rękopisy, inkunabuly, stare druki (w tym polonica) znane były ośrodkom naukowym w Europie.

W czasie II wojny światowej najcenniejsze zabytki rękopiśmienne oraz inkunabuly wywieziono do Niemiec, pozostałe zbiory uległy rozproszeniu. W latach pięćdziesiątych część księgozbioru rewindykowano z biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, a w latach późniejszych również z Instytutu Bałtyckiego.

Zbiór, stopniowo wzbogacany przez zakupy aukcyjne i antykwaryczne, przeniesiony z pomieszczenia biurowego, znajdował się po wojnie przez długi czas w... domu mieszkalnym, z grubszą tylko przystosowanym do nowej roli. Mimo wyjątkowo trudnych warunków Biblioteka Miejska należycie funkcjonowała i rozwijała działalność. Uchonorowaniem tego było nadanie jej w r. 1970 imienia naszego narodowego wieszca, Cypriana Kamila Norwida.

Przy organizacji nowych województw połączono Bibliotekę Miejską z Powiatową, dając początek placówce o zasięgu wojewódzkim.

Obecną siedzibą WBP jest budynek XIII-wieczny zespół kościelno-szpitalny pod wezwaniem św. Ducha na Starym Mieście. Jego rewaloryzację i adaptację na potrzeby biblioteki (starania o to trwały

od lat pięćdziesiątych) rozpoczęto w r. 1968. Prace prowadzone były na koszt Ministerstwa Kultury i Sztuki. W maju 1979 r. — na zakończenie obchodów Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy — obiekt został oddany do użytku. Dokonała tego grupa elbląska Oddziału Gdańskiego PKZ. Wnętrza zaprojektowali Włodzimierz Weyna i Jan Chiluta z Pracowni Sztuk Plastycznych w Gdańsku. Powstał jeden z najnowocześniejszych budynków bibliotecznych w kraju — gmach o kubaturze 15 000 m³, a powierzchni 4256 m², w tym do użytku czytelników 1200 m². Kompleks biblioteczny tworzą: centralna wypożyczalnia dla dorosłych, wypożyczalnia naukowa oraz czytelnie — ogólna, regionalna, muzyczna, czasopism. Jest także laboratorium do nauki języków obcych, informatorium, kącik poświęcony patronowi, sala odczytowa, konferencyjna, wystawiennicza, kawiarnia, magazyn... W westybulu firmuje placówkę popiersie Norwida dłuta gdańskiego rzeźbiarza, Jana Rusina. WBP ma filie w Braniewie, Paśleku, Kwidzynie i Malborku.

Otwarcie nowej siedziby połączone było z dwudniową ogólnopolską sesją na temat literatury dla dzieci, jej miejsca i roli w kulturze narodowej. Z okazji sesji zorganizowano wystawę współczesnych książek dla dzieci i młodzieży oraz kiermasz wydawnictw.

Biblioteka spełniając swą statutową powinność rozwijania i zaspokajania potrzeb czytelników społeczeństwa oraz upowszechniania wiedzy i kultury stała się ośrodkiem życia umysłowego regionu. Jest to również miejsce spokoju, porządku i elegancji!, czym nie zawsze odznaczają się inne tego typu obiekty.

Hanna Adameczyk

Wieczór baśni narodów Związku Radzieckiego

Spotkanie przeznaczone dla dzieci w wieku 7—10 lat. Czas trwania — 45 minut.

Pomoce i materiały

- mapa Związku Radzieckiego z naniesionymi konturami poszczególnych republik,
- materiały malarskie niezbędne do wykonania ilustracji: bloki rysunkowe, farby, kredki itp.

Opowiadający lub czytający baśnie może być ubrany w strój zbliżony do stroju ludowego wybranej republiki.

Plan spotkania

1. Pogadanka wstępna o Związku Radzieckim.
2. Opowiadanie lub czytanie baśni:
 - Baśń rosyjska *O dwu braciach*,
 - Baśń tatarska *O mądrym słowiku, który uciekł ze złotej klatki*,
 - Baśń łotewska *Mądra odpowiedź*.
3. Wykonanie ilustracji do wysłuchanych bajek.

ZSRR — to rozległy kraj 15 republik związkowych, z których każda ma własny język, kulturę i obyczaje. Każda republika może poszczycić się znacznym dorobkiem we wszystkich dziedzinach życia. Słyszeliście pewnie o herbacianych polach Gruzji, o kopalniach i przemyśle Zagłębia Donieckiego, o surowym klimacie dalekiej Syberii i o powstających tam w szybkim tempie miastach.

Przemiany gospodarcze, kulturalne i społeczne przyczyniają się do utrwalenia zdobyczy nauki i techniki. W ZSRR obok nowoczesności i ogromnego postępu technicznego istnieje tradycja, dawność utrwalona w literaturze, przekazach ustnych, zabytkach muzealnych, a także w baśniach, podaniach i legendach.

Pracowite i zgodnie współzyszące narody radzieckie mają zachowane przepiękne zbiory baśni. Niektóre z nich poznacie na dzisiejszym spotkaniu.

O tym, że dobroć i uczciwość jest zawsze nagradzana, a złość i chciwość karana, przekonacie się na przykładzie baśni o dwu braciach.

Baśń o dwu braciach (Baśnie narodów Związku Radzieckiego. Oprac. Wanda Markowska, Maria Miłska. Warszawa 1977 s. 10).

Każda baśń czy bajka zawiera pewną naukę, mądrość życiową — czyli to, co nazywa się morał. Jest on jakby wskazówką, jak należy postępować, czego unikać, a do czego zmierzać. Zastanówcie się, jaka nauka płynie z baśni, którą teraz usłyszycie.

O mądrym słowiku, który uciekł ze złotej klatki. (jw. s. 124).

Mądrość i dobroć jest cechą charakteru, o którą warto dbać. Człowiek mądry, rozumny, umiejący roztropnie myśleć, potrafi zdobyć uznanie wszystkich ludzi, nawet największych dostojników. Przekonacie się o tym sami, gdy wysłuchacie baśni zatytułowanej *Mądra odpowiedź*.

Mądra odpowiedź. (jw. s. 146.)

Wielu baśni radzieckich moglibyśmy jeszcze słuchać. Niestety kończymy już wędrówkę po Związku Radzieckim. Zegnamy się z przepięknym krajobrazem tego kraju. Na chwilę pozostaniemy jeszcze przy baśniach, wykonując ilustracje do tych, które się nam najbardziej podobają.

Stanisława Niedziela

ZESTAWIENIE KONSPEKTÓW LEKCJI

dokończenie ze str. 13

KRUKOWSKA D. Tworzenie kartoteki zagadnieniowej na temat ochrony ekosystemów wodnych. W: *Konspekty lekcji...* zob. poz. 5 s. 38—39.

OŚLIZŁO G. Przynależenie uczniów... zob. poz. 8 (s. 153—154: Sposoby poszukiwania informacji z wykorzystaniem katalogów alfabetycznych, rzeczowych oraz kartotek zagadnieniowych).

PIELACHOWSKI J., SZAMBELAN J. Przynależenie biblioteczne... zob. poz. 9 (s. 35—37: Schemat drogi postępowania przy zbieraniu informacji na dany temat).

SZYLAK I. Biblioteka przygotowuje uczniów do samokształcenia. *Por. Bibl.* 1978 nr 3 s. 57—60 (s. 60: Poszukiwanie informacji do referatów na dany temat w oparciu o kartoteki i katalogi).

WAWAK J. Sposoby poszukiwania informacji. Lekcja biblioteczna. *Kwart. Met.* 1984 nr 1/2 s. 73—75.

MARIA LENARTOWICZ

Przepisy katalogowania książek

Tytuł ujednolicony

Poprzednie odcinki tego cyklu poświęconego zagadnieniom katalogu alfabetycznego* już pozwoliły zorientować się, że hasło tytułowe nadaje się pozycji głównej, jeżeli opisana w niej książka zawiera:

- dzieło anonimowe,
- dzieło autorstwa więcej niż trzech osób i żadnej z nich nie można uznać za autora głównego,
- zbiory dzieł samodzielnych napisanych przez różnych autorów i wydanych pod wspólnym tytułem, a jednocześnie książka ta nie spełnia warunków uzasadniających wybór hasła korporatywnego.

W zakresie sposobu formułowania hasła tytułowego nie przewiduje się istotnych zmian w porównaniu z naszymi dotychczasowymi obyczajami. Natomiast całkowitą nowością będzie propozycja podawania w hasle tytułu ujednoliconego.

Potrzeba wprowadzenia tytułu ujednoliconego wynika z nowego zadania, jakie postawili przed katalogiem alfabetycznym *Zasady katalogowania*. Dotychczas od tego katalogu wymagano, by informował, czy biblioteka posiada daną książkę i jakie dzieła danego autora znajdują się w bibliotece. Obecnie żąda się, by katalog alfabetyczny odpowiadał również na pytanie, jakie wydania danego dzieła można w bibliotece znaleźć. Zapewnienie takiej informacji wymaga jakiegoś powiązania w katalogu opisów wszystkich wydań dzieła: opublikowanych pod różnymi tytułami wydań oryginalnych, przekładów, adaptacji itp. Powiązanie to można osiągnąć przez umieszczenie w hasle tytułu ujednoliconego, co pozwala zgromadzić te opisy w jednym miejscu katalogu.

Tytułem ujednoliconym jest tytuł pierwszego oryginalnego wydania danego dzieła bądź powszechnie przyjęty późniejszy jego tytuł (częściej występujący w następnych wydaniach oryginału lub cytowany w źródłach). Pierwotnie zakładano podawanie tytułu ujednoliconego tylko jako hasła tytułowego. Uważano, że jest on

zwłaszcza konieczny przy katalogowaniu anonimów klasycznych oraz ksiąg świętych różnych wyznań, te bowiem teksty mają wiele wydań publikowanych w rozmaitych językach i pod zróżnicowanymi tytułami. Anonimy klasyczne są to starożytne i średniowieczne dzieła o nieustalonym autorstwie. IFLA opublikowała wykaz takich dzieł średniowiecznych; wskazano w nim np., że *Historia o Meluzynie* to tytuł ujednolicony dla utworu wydanego również pod tytułami: *Historia o szlachetnej a pięknej Meluzynie*, *Historia wdzięczna o szlachetnej a pięknej Meluzynie*, *Meluzyna*. Staraniem IFLA ukazał się ponadto wykaz tytułów ujednoliconych dla dzieł liturgicznych Kościoła Katolickiego.

Tytuł ujednolicony ma obecnie za granicą szerokie zastosowanie także przy katalogowaniu dzieł autorskich. Stanowi on w takich przypadkach dalszy składnik hasła, decydujący o umiejscowieniu pozycji w alfabetycznym ciągu opisów dzieł danego autora.

Dotychczas w Polsce mieliśmy do czynienia z tytułem ujednoliconym jedynie przy katalogowaniu Biblii. Według *Skróconych przepisów katalogowania alfabetycznego* (§ 83) „Wszystkie wydania i tłumaczenia «Biblii» i poszczególnych ksiąg biblijnych oraz biblijne apokryfy zbiera się w katalogu, bez względu na język, pod wspólnym hasłem Biblia...”. W nowych polskich przepisach katalogowania książek przewiduje się rozszerzenie zakresu wykorzystania tytułu ujednoliconego. Przepisy będą zawierały następującą propozycję:

- pozycja główna powinna być sporządzona pod indywidualnym tytułem właściwym danej książce,
- w miarę potrzeby można sporządzić dodatkową pozycję pod tytułem ujednoliconym.

Wprowadzanie tytułów ujednoliconych do katalogów będzie więc fakultatywne. Poszczególne biblioteki będą mogły korzystać z tej metody katalogowania w wybranych sytuacjach lub konsekwentnie w całym katalogu alfabetycznym grupować informacje o wszystkich wydaniach jednego dzieła. Ten sposób postępowania jest wygodny dla czytelników zwłaszcza w przypadkach autorów o bardzo obfitej twórczości, często tłumaczonej i poddawanej różnym przeróbkom, oraz w przypadkach dzieł katalogowanych pod hasłem tytułowym.

Podane niżej przykłady zilustrują zastosowanie tytułu ujednoliconego.

pozycje
główne

KONOPNICKA, MARIA
Janek strannik / ...

KONOPNICKA, MARIA
Marysia und die
Heinzelmannchen / ...

* Porównaj „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 1-4.

KONOPNICKA, MARIA
Na jagody: książeczka
leśna / ...

pozycja
główna

KONOPNICKA, MARIA
O krasnoludkach i o sierotce
Marysi / ...

pozycja
dodatkowa

pozycja
dodatkowa

KONOPNICKA, MARIA
O Janku wędrowniczku / ...

KONOPNICKA, MARIA
O krasnoludkach i o sierotce
Marysi (niem.)
Marysia und die
Heinzelmännchen

KONOPNICKA, MARIA
O Janku wędrowniczku (ros.)
Janek strannik / ...

Jerzy Bednarz

Prawo biblioteczne

W ostatnich dwóch odcinkach omówione zostały nowe zasady placowe dotyczące bibliotekarzy. W bieżącym numerze pragniemy zająć uwagę Czytelników kilkoma decyzjami ministra kultury i sztuki.

ZASIŁKI

Dnia 8 lutego 1985 r. minister kultury i sztuki wydał decyzję nr 4 w sprawie przyznawania zasiłków dla twórców, ich rodzin oraz działaczy kultury. Decyzja wprowadza nowy rodzaj zasiłków, do których uprawnieni są literaci, tłumacze, muzycy, kompozytorzy, plastycy, aktorzy, tancerze, twórcy ludowi, bibliotekarze oraz działacze kultury. Zasiłki mogą być również przyznawane pozostałym po wyżej wymienionych członkom rodzin, tj. współmałżonkom i dzieciom. Jak widać z tego wyliczenia, zakres osób uprawnionych do zasiłków został określony wyjątkowo szeroko.

Warunkiem przyznania zasiłku jest szczególnie trudna sytuacja materialna albo zły stan zdrowia uniemożliwiający podjęcie pracy zarobkowej. Zasiłki nie mogą być przyznawane osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę.

Wnioski o przyznanie zasiłku mogą składać związki twórców, stowarzyszenia społeczno-kulturalne, branżowe związki zawodowe, komórki organizacyjne Minister-

stwa Kultury i Sztuki, wydziały kultury i sztuki urzędów wojewódzkich oraz zainteresowane osoby fizyczne.

Zasiłki przyznawane są przez ministra kultury i sztuki na okres jednego roku kalendarzowego. Zasiłki finansowane są z Funduszu Rozwoju Kultury. Ich wysokość nie może w zasadzie przekraczać ustalonej na dany rok najniższej płacy w kraju, aczkolwiek przewidywana jest możliwość przyznawania w drodze wyjątku wyższych zasiłków.

Informację o tej nowej formie pomocy o charakterze socjalnym adresujemy przede wszystkim do SBP oraz związków zawodowych działających w środowisku bibliotekarskim.

NAGRODY

Kolejna decyzja, nr 2 z 20 lutego 1985 r., dotyczy nagród przyznawanych przez ministra kultury i sztuki za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury i za działalność kulturalno-oświatową.

Nagrody te mogą być przyznawane działaczom społecznym oraz osobom szczególnie zasłużonym dla upowszechniania kultury. Nagrody przyznawane są w zasadzie dwa razy w roku — z okazji Dnia Działacza Kultury i inauguracji roku kulturalnego. Wysokość nagród została ustalona na 10—20 tys. zł. **Propozycje kandydatur do nagród mogą zgłaszać wydziały kultury i sztuki urzędów wojewódzkich, zarządy główne organizacji społeczno-kulturalnych oraz innych jednostek organizacyjnych współdziałających z Ministerstwem Kultury i Sztuki.** Nagrody przyznaje minister kultury i sztuki na wniosek Departamentu Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej.

W decyzji nr 8 ministra kultury i sztuki z dnia 25 maja 1985 r. ustanowione zo-

stały nagrody za najlepiej wydane książki roku. Wysokość każdej z nagród wynosi 100 tys. zł, mają one charakter zespołowy, jednostopniowy. Przewidziano przyznawanie w roku 10—12 nagród za osiągnięcia w każdej z dziedzin wydawniczych. Oceniane są: wkład wydawnictwa (ogólna koncepcja wydawnicza, celowość wyboru formy i wyposażenia w stosunku do merytorycznej zawartości książki), wkład drukarni (skład i łamanie, wykonanie klisz i reprodukcji, druk tekstu i ilustracji, wykonanie introligatorskie) oraz wspólny wkład wydawnictwa i drukarni (wybór papieru oraz innych podstawowych surowców — płótna, tektury itp.). Propozycje do nagród zgłaszają wydawnictwa i

drukarnie, a także członkowie jury. W skład jury wchodzi graficy, wydawcy, poligrafowie, księgarze, przedstawiciele organizacji i stowarzyszeń twórczych oraz twórczo-zawodowych. Nagroda przyznawana jest w postaci dyplomu i premii pieniężnej.

Zainteresowani czytelnicy mogą zaznajomić się z pełnymi tekstami omówionych powyżej decyzji ministra kultury i sztuki w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Kultury i Sztuki” nr 3 z r. 1985 pod zycjami 20—22.

W następnym numerze omówione będą zagadnienia kwalifikacyjne służby bibliotecznej.

nowe książki dla dzieci i młodzieży

Spośród wydanych ostatnio książek dla najmłodszych na uwagę zasługują pierwsze trzy pozycje.

Z języka estońskiego przetłumaczono ELLEN NITT **Opowiadania o wesolych bliźniętach** (Periodyka, 49 s., 100 zł), o dziewczynce Irinu i chłopcu Taavi. Książka mówi o dniu codziennym dzieci, ich domu, rodzinie, snach, szkole, zabawach, o ulotnych chwilach i wrażeniach. Napisana jest świetnie, z doskonałą znajomością tak warsztatu pisarskiego, jak i psychologii dziecka. Bliźniaki są sympatyczne, wychowane w atmosferze miłości i pogody. Mówią i rozumują tak jak wszystkie małe dzieci. Książka nadaje się do głośnego czytania. Dobre ilustracje Edgara Valtera. Poziom I, dział N.

Bajka TATIANY MAKAROWEJ **Dzielny Marcin** (Raduga, 10 s. nlb., 50 zł) opowiada o sympatycznym mrówczaku, który mieszkał w przytulnym mrowisku. Pewnego razu, kiedy pracował ze swoją rodziną w lesie, zaginął jego dom. Zamieszkał wtedy w blaszanej puszcze, a kiedy weszły wody rzeki, popłynął w niej w podróż. Jest to książka o dużych walorach wychowawczych. Na szczególną uwagę zasługują w niej piękne kolorowe ilustracje i dobre tłumaczenie Danuty Wawilow. Poziom I, dział N.

GEORGIJA GRAUBINA **Dlaczego jesienią opadają liście** (Małyż, 12 s. nlb., 50 zł) to książka popularnonaukowa, przetłumaczona również z języka rosyjskiego, wyjaśniająca podstawowe zjawiska, jakie zachodzą w przyrodzie jesienią i zimą. Głównym przedmiotem zainteresowania są drzewa. Autor odpowiada na pytania często stawiane przez dzieci: dlaczego żółkną i opadają liście; jak zimą żyje drzewo; dlaczego wiosenne mrozy są dla drzew bardziej niebezpieczne od zimowych itp. Wszystkie poruszone w książce problemy są bogato ilustrowane przez T. Szewarjową. Poziom II, dział Op.

IZABELA BIELIŃSKA i EWA OTWIŃSKA napisały krótką opowieść **Smak lodów poziomkowych** (Wydawnictwo Literackie, 158 s., 110 zł). Bohaterką jest 9-letnia Konstancja, która zjadła za dużo lodów i przeżywa chora w domu. Towarzysza jej: oswojona mysz, kot Bazyl i Kos. Dziewczynka prowadzi z nimi rozmowy i na papierze wyczarowuje jeszcze inne zwierzątka: krokodyla, żyrafę, hipopotama, wiewiórkę, zółwia, które pojawiają się w jej pokoju, a potem odbywają z nią wędrowki po mieście. Fabuła książki jest bardzo rozwlekła, mało interesująca, sztuczne dialogi rażą zbyt natrętnym dydaktyzmem. Całość bardzo średnia literacko. Poziom II, dział Op.

KRYSTYNA BOGLAR napisała kolejną historyjkę o 8-letnim Rafale — **Rafał, nie męcz ojca!** (MAW, 58 s., 70 zł). Pierwsza, **Rafał, czy u was straszny?** (1984), opowiada o tym, jak Rafał podstępem stał się posiadaczem małego pieska Bulby. W obecnej książeczce Rafał i koledzy z podwórka urządzają lodowisko i mecz hokejowy. Wydawnictwo zapowiada kolejne przygody pt. **Rafał, pyzy i duch przodka**. Książki z tej serii mają żywą akcję i humorystyczne dialogi, w środku tekstu

znajduje się zawsze mały komiks. Poziom II, dział Op.

Dla dzieci starszych i młodzieży wyszły interesujące **Baśnie i legendy Wysp Brytyjskich** (NK, 334 s., 390 zł). Wstęp do nich napisał Piotr Kuhlwicki. Tomik zawiera mało znane w Polsce baśnie i legendy szkockie, walijskie, irlandzkie oraz angielskie. Wszystkie utwory mają rodowód celtycki, a prezentowany w nich legendarny świat zaskakuje nas egzotyką. Mistyczne i baśniowe postacie żyją w świecie, w którym rzeczywistość łączy się z siłami nadprzyrodzonymi, z krainą bogów, demonów i zmarłych. Bohater celtycki walczy nie tylko ze swoimi wrogami, ale także z przeciwnościami dzikiej północnej przyrody. We wszystkich baśniach wspólnymi wartościami są miłość, lojalność i poszanowanie tradycji. Wszystkie są bardzo ładne, doskonale przetłumaczone i opracowane literacko. Starannie wydane. Poziom III, dział B.

W dziale literatury popularnonaukowej kolejna książka o tematyce historycznej — **MARKA RUSZCZYCA Bohater spod Raclawic** (NK, 66 s., 130 zł). Poświęcona została chłopskiemu bohaterowi insurekcji kościuszkowskiej — Bartoszewi Głowackiemu. Autor przedstawia na tle bogatych wydarzeń historycznych jego udział w walce o niepodległość Polski, m.in. bitwę pod Raclawicami, w której jako uczestnik sławnego ataku kosynierów na baterię rosyjską wstawił się odwagą i mianowany został przez Kościuszkę chorążym grenadierów warszawskich, później zaś, ciężko ranny pod Szczekocinami, zmarł w pełni chwały w Kielcach. Autor obok kreacji bohatera narodowego bez skazy rysuje również bardziej prywatny wizerunek Głowackiego. Książka dosyć szczegółowo zajmuje się legendą, jaka narosła wokół tej postaci, symbolu chłopca — bojownika, przytacza fragmenty patriotycznych utworów ludowych i literackich, które zainspirowane zostały jego dziejami. Praca starannie opracowana graficznie, zawiera szereg reprodukcji. Klasyfikacja 943.8.073: :929 Głowacki.

Książka **STANISŁAWA BRZOSTKIEWICZA Komety — ciała tajemnicze** (NK, 110 s., 260 zł) jest adresowana do młodzieży. Autor w dostępnej formie opisuje historię odkryć, badania i odkrywców najsłynniejszych komet, prezentuje poglądy na temat ich budowy i pochodzenia, omawia kształty dróg kometarych. Wszystkie rozważania są bogato ilustrowane. Klasyfikacja 523.6.

Charakter pedagogiczny ma praca **JULIANA RADZIEWICZA Równi wśród równych czyli o samorządzie uczniowskim** (NK, 188 s., 200 zł), która wyjaśnia i uświadamia młodzieży, jaki powinien być samorząd szkolny. Daje przykłady i wskazówki praktyczne, jak planować działalność — pracę, naukę i zabawę, jak czuć nad właściwym rozstrzygnięciem sporów i nieporozumień i wiele innych. Na końcu każdego rozdziału zamieszczone są cytaty wybrane z dzieł m.in. Janusza Korczaka, Tadeusza Kotarbińskiego i Hugona Kollątaja. Jest również tekst zarządzenia w sprawie zasad działalności samorządu uczniowskiego. Jest to pożyteczna, dobrze napisana pozycja dla uczniów, a także dla nauczycieli, dla których może być punktem wyjścia do dyskusji na godzinach wychowawczych. Starannie wydane z rysunkami Jerzego Flisaka. Klasyfikacja 37.

Na zakończenie książka — poradnik **ANNY MISIURSKIEJ Zabawka ze skrawka** (Watra, 159 s., 300 zł) — która zainteresuje miłośniczki robótek ręcznych. Radzi się w niej, jak można, wykazując odrobinę pomysłowości i wykorzystując zbędne części garderoby, wykonać ładne i miękkie zabawki — lalki, zwierzątka, maskotki, ozdoby choinkowe, kukiełki-pacynki i in. W książce znajdujemy szablon do odrysowania i dokładne opisy zabawek. Jedyny jej minus to brak kolorowych ilustracji gotowych już przedmiotów. Ilustracje na okładce są mało wyraźne i szybko ulegają zatarciu. Klasyfikacja 689:64.

MARZENA KORNASZEWSKA

WSPOMNIENIE O J. SZEMPLIŃSKIEJ

dokończenie ze str. 19

biotek publicznych w Warszawie, właśnie po jej myśli, wyrażanej także w publikacjach, ale wtedy nie akceptowanej. Zresztą wyrazem dużej odwagi cywilnej było w czasach totalnej centralizacji zarządzania proponować zdecentralizowane na dzielnice zarządzanie siecią bibliotek w Warszawie i w dużych miastach.

Dorobek Jadwigi Szemplińskiej, na który składają się nie tylko publikacje, ale i wykłady, referaty wygłaszane wobec ludzi, których już w większości wśród nas nie ma, stanowi istotny jej wkład w budowanie bibliotekarstwa publicznego w okresie między- i powojennym. Dlatego też uczciwy historyk dziejów tych bibliotek nie będzie mógł pominąć nazwiska jednej ze współtwórczyń bibliotekarskiej rzeczywistości XX wieku — Jadwigi Szemplińskiej.

T. Zarzębski

BIBLIOTEKARZE POLSCY w IFLA. Polskimi członkami Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich (IFLA) są: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Biblioteka Narodowa, Biblioteka Sejmowa. W ostatnich latach z powodu zaprzestania płacenia składek członkowskich członkostwo w IFLA utraciły Centralna Biblioteka Statystyczna i Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego. Polscy członkowie kierownictw poszczególnych ogniw IFLA: **Adam Wysocki** (Instytut INTE) — przewodniczący Komitetu Zarządzania Programami IFLA; **Stefan Kubów** (Zarząd Główny SBP, Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego) — członek Stałego Komitetu Sekcji Szkół Bibliotekarskich i Innych Aspektów Kształcenia, członek Komitetu Wykonawczego Okrągłego Stołu Historii Bibliotek oraz Komitetu Wykonawczego Okrągłego Stołu Zarządzania Stowarzyszeniami Bibliotekarskimi; **Jadwiga Kołodziejska** (Biblioteka Narodowa) — członek Komitetu Wykonawczego Okrągłego Stołu Badań Czytelnictwa; **Fran-ciszek Czajkowski** (przewodniczący Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych ZG SBP, Książnica Miejska w Toruniu) — członek Stałego Komitetu Sekcji Usług Bibliotecznych dla Czytelników Niepełnosprawnych; **Janusz Kostecki** (Biblioteka Narodowa), **Krzysztof Migoń** (Uniwersytet Wrocławski) — członkowie Komitetu Wykonawczego Okrągłego Stołu Historii Bibliotek. Członkowie-korespondenci: **Radosław Cybulski** (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego) — Sekcja Rejestracji Bibliograficznej; **Maria Magdalena Biernacka** (Uniwersytet Warszawski) — Sekcja Rządskich i Cennych Książek; **Maria Brykczyńska** (Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy) — Sekcja Bibliotek Specjalnych.

Do IFLA należy blisko 1200 członków ze 121 krajów.

DOROCZNE KONGRESY IFLA odbędą się w najbliższych latach w: 1987 — Brighton, 1988 — Sydney, 1989 — Paryż. Tegoroczna sesja zwołana została do Tokio.

NAJWIĘCEJ CZYTELNIKÓW w stosunku do mieszkańców mają według światowych statystyk biblioteki w Finlandii (38,5%), NRD (28,8), Holandii (28,3). Najmniej Hiszpania (3,5%).

MUZEUUM-PRACOWNIA J.I. KRASZEWSKIEGO otwarte w Poznaniu jest placówką Miejskiej Biblioteki Publicznej im. E. Raczyńskiego.

LICZBA CZASOPISM od r. 1980 wzrosła w Polsce o ok. 200 tytułów. Rada Prasowa złożyła wniosek o zwiększenie nakładów prasy o 10 procent. Donosząc o tym prasa nie podała, jaki procent gazet i czasopism prosto z punktów sprzedaży wywożony jest na makulaturę.

49 OKRĘG Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich powstał w Skierniewicach. Przewodniczącą Zarządu Okręgu została Krystyna Szwajda z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej.

FEDERACJA Związków Zawodowych Pracowników Kultury i Sztuki zrzeszała w styczniu br. 140 związków zawodowych, w tym 25 organizacji zawodowych bibliotekarzy.

NAGRODY LITERACKIE SBP za 1984 r. wręczono podczas posiedzenia plenarnego ZG SBP z udziałem przewodniczących zarządów okręgów 12 marca 1986.

PRZEKAZYWANIE PRYWATNYCH BIBLIOTEK do użytku powszechnego propagowane jest w ZSRR. W ciągu ostatnich 10 lat biblioteki publiczne wzbogaciły się o przeszło 10 mln książek ze zbiorów prywatnych. *Niech książki znajdą nowych czytelników na wielkich budowach, w kołchozach i sowchozach, w szkołach i internatach, w domach dziecka i jednostkach wojskowych, wszędzie tam, gdzie są niezbędne* — głosi apel Wszechzwiązkowego Towarzystwa Miłośników Książki.

BIBLIOTEKI POSZUKUJĄ PRZYJACIOŁ — apel pod tym hasłem skierował do przewodniczących wojewódzkich, miejskich i gminnych rad narodowych woj. tarnowskiego, do przewodniczących komisji oświaty i kultury tych rad, instancji politycznych i ogniw PRON Zarząd Okręgu SBP w Tarnowie.

PUBLIKACJE

Księgarz 1-2/85 — kolejny zeszyt periodyku zawiera m.in. obszernie sprawozdanie z ogólnopolskiego spotkania radnych bibliotekarzy i księgarzy (grudzień 1984).

DELEGACI SBP DO ORGANÓW PRZEDSTAWICIELSKICH

Rada Społeczno-Gospodarcza przy Sejmie IX kadencji — doc. dr hab. **Jadwiga Kołodziejska**
ZMIANY KADROWE

W związku z odejściem na emeryturę **Bolesław Podrazy-Knapiński** dyrektorem Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy został **Antoni Sobieszczyk**.

ZMARLI

Zbigniew Kempka — były dyr. Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, długoletni kierownik Biblioteki Instytutu Badań Literackich PAN, wiceprzewodniczący ZG SBP w l. 1949—1953, były wieloletni przewodniczący Zarządu Okręgu w Warszawie.

Helena Sobolewska — pracownik Biblioteki Głównej AM w Warszawie.

Jaroslav Seifert — czeski poeta, laureat literackiej Nagrody Nobla w r. 1984.

Adam Włodek — poeta, tłumacz, dziennikarz i działacz kultury.

Rubryka redagowana jest m.in. na podstawie informacji nadesłanych